

TALLINNA ÜLIKOOL

Haapsalu Kolledž

Liiklusohutuse õppekava

Liis Sepp

LIIKLUSKASVATUS LIIKLUSVÄLJAKUTEGA JA LIIKLUSVÄLJAKUTETA
LASTEAEDADES ÜHEKSA TALLINNA LASTEAIA NÄITEL

Diplomitöö

Juhendajad: MA Liina Viiret

Maanteeameti ennetustöö osakonna ekspert MA Kai Kuuspalu

Haapsalu 2017

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Liis Sepp (sünnikuupäev: 16.01.1995)

1. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Liikluskasvatus liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedades üheksa Tallinna
lasteaia näitel

mille juhendajad on Liina Viiret ja Kai Kuuspalu

säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise
Raamatukogu repositooriumis.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Haapsalus, 17.05.2017

ANNOTATSIOON

Haapsalu Kolledž	Osakond: Liiklusohutuse osakond	
Töö pealkiri: Liikluskasvatus liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedades üheksa Tallinna lasteaia näitel		
Teadusvaldkond: Liiklusohutus – sotsiaal- ja käitumisteadused		
Uurimuse tasand: Diplomitöö	Kuu ja aasta: Mai 2017	Lehekülgede arv: 46 lk + 9 lisa (14 lk)
<p>2015. aastal viidi läbi Maanteeameti tellimisel lasteaedades liikluskasvatusalane uuring, mille tulemusena selgus, et üks peamisi probleeme ja takistusi liikluskasvatuse läbiviimisel on liiklusväljaku puudumine. Käesolev lõputöö teema on Maanteeameti ennetustöö osakonna eksperdi välja pakutud, et saada ülevaadet, kuidas minna edasi õppeväljakute toetamisega ning teada saada, kui oluline abivahend on liikluskasvatuse läbiviimisel liiklusväljak. Selline ülevaade hetkel puudub.</p> <p>Diplomitöö eesmärgiks on uurida sarnasusi ja erinevusi liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedades liikluskasvatuse läbiviimisel. Eesmärgi saavutamiseks pildistasin kolme statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia väljakut, üheksas Tallinna lasteaias (kolmes statsionaarse liiklusväljakuga, kolmes teisaldatava liiklusväljakuga ja kolmes liiklusväljakuta lasteaias) viisin läbi intervjuu viie koolieelikuga igast lasteaiast ning samade koolieelikute õpetajatele koostas internetipõhise küsimustikku. Lisaks tegin kokkuvõtliku analüüsi kõikide uurimuses osalenud lasteaedade õppekavadest ja võrdlesin lasteaedu Civitta 2015. aasta uuringu näitel.</p> <p>Uuringutulemustest selgus, et nii liiklusväljakutega kui ka liiklusväljakuteta uuritavates lasteaedades oli liiklusteema käsitus sarnane. Kõikide uurimuses osalenud õpetajate hinnang liiklusväljakute vajalikkusele ühtis – nad leiavad, et liiklusväljak on väga vajalik õppevahend, mida saab igapäevases õppetöös kasutada. Uut teekattemärgistust ja õppevahendeid vajaksid kaks statsionaarse liiklusväljakuga lasteaeda kolmest. Teisaldatavate liiklusväljakute elemente sooviksid nii õpetajad kui ka lapsed ning nende liiklusväljaku ideaal sarnaneb liikluslinnakule. Õppekavades ei ole kirjeldatud liiklusväljaku tegevusi, kuid liiklusteema oli kõigil uurimuses osalenud lasteaedadel mainitud. Kõik uurimuses osalenud lasteaiad väärtustavad õppimist reaalses liikluses. Kaheksal lasteaial on lubatud sõita jalgrattaga lasteaia territooriumil.</p>		
Võtmesõnad: koolieelikud, õppekava, liikluskasvatus, liiklusväljak, liikumisväljak		
Säilitamise koht: TLÜ Haapsalu Kolledži raamatukogu		
Töö autor: Liis Sepp allkiri:		
Kaitsmisele lubatud:		
Juhendajad: MA Kai Kuuspalu allkiri MA Liina Viiret allkiri:		

INGLISE KEELES

Haapsalu College		Curriculum: Traffic Safety
Title: Traffic Education in Kindergartens With and Without Traffic Playgrounds on the Basis of Nine Kindergartens in Tallinn		
Science area: Social and Behavioural Sciences		
Level: Diploma Thesis	Year and month: May 2017	Number of pages: 46 pages + 9 appendices (14 pages)
<p>In a 2015 research which was ordered by the Road Administration that studied the traffic education in kindergartens revealed that, one of the main problems and obstacles in carrying out traffic education is the absence of a traffic park. This diploma thesis' subject is recommended by the Road Administrations prevention department specialist, in order to get an overview how to continue with the support of traffic parks and to understand the value of traffic parks in traffic education. This type of overview is currently not available.</p> <p>This diploma thesis' goal is to study the similarities and differences on how traffic education is carried out in kindergartens with and without traffic parks. To achieve this goal I photographed the traffic parks of three kindergartens with stationary traffic parks. I carried out interviews with five preschoolers from nine different Tallinn kindergartens (three of them were with stationary traffic parks, three portable traffic parks and three without traffic parks) and also carried out a web survey with their teachers. Additionally I analysed and summed up every curriculum used in participating kindergartens and compared kindergartens based on the 2015 study made by Civitta.</p> <p>Based on the results of the study, the themes of traffic education are very similar in the kindergartens that I studied. Every teacher that took part in this study agreed that traffic parks are very important educational tools that could be used every day for learning. Two kindergartens out of three, that have stationary traffic parks need new road markings and educational tools for everyday learning. Both teachers and children would like portable traffic park elements and their view of an ideal traffic park is similar to private business traffic parks. The curriculums do not mention any traffic park activities, but traffic is mentioned in some way in all of the kindergartens. Every kindergarten that participated in this study values learning in real traffic situations. Eight kindergartens allow driving a bicycle on the kindergartens territory.</p>		
Key words: preschoolers, curriculum, traffic education, traffic squares, traffic parks		
Deposition: The Library of Haapsalu College of Tallinn University		
Author of the thesis: Liis Sepp Signature:		
Approved for dissertation:		
Academic advisor: MA Kai Kuuspalu Signature MA Liina Viiret Signature:		

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. UURIMISTÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. Üldiselt liikluskasvatusest.....	6
1.2. Keskinen lapse arengu iseärasustest	7
1.3. Liikluskasvatus Eesti kahes rahvuslikus liiklusohutusprogrammis	7
1.4. Laste osalusel toimunud liiklusõnnetused aastatel 2014–2016	9
1.5. Liikluskasvatus koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas	11
1.6. Liikluskasvatuse õpetamine liiklusväljakutel	12
1.7. Eesti koolieelsetes lasteasutustes läbiviidud uuringud liikluskasvatuse teemadel	13
1.7.1. Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2012	14
1.7.1. Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring	14
1.7.2. Kahe liikluskasvatusalase uuringu võrdlus	15
1.7.3. Valimis olevate lasteaedade võrdlus Civitta 2015. aasta uuringu näitel	15
1.8. Näited Euroopa riikide liikluskasvatusest õppeväljakute näol	17
1.8.1. Liiklusväljakud Taanis	17
1.8.2. Liiklusväljakud Slovakkias.....	18
1.8.3. Liiklusväljakud Tšehhis.....	19
2. EMPIIRILINE UURIMUS.....	21
2.1. Valimi koostamise alused ja kirjeldus	21
2.2. Uurimisprotseduuri kirjeldus	22
2.3. Uurimistulemused.....	24
2.3.1. Statsionaarsete liiklusväljakute vaatluse tulemused	24
2.3.2. Eelkooliealiste intervjuu tulemused.....	24
2.3.2.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid.....	24
2.3.2.2. Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid.....	26
2.3.2.3. Lasteaiad, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut.....	28

2.3.2.4. Kokkuvõtte koolieelikute vastustest	29
2.3.3. Lasteaiaõpetajate küsitluse tulemused	30
2.3.3.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid	30
2.3.3.2. Teisaldatavate liiklusväljakuga lasteaiaid	31
2.3.3.3. Lasteaiaid, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut	33
2.3.3.4. Kokkuvõtte õpetajate vastustest	34
2.3.4. Lasteaedade õppekavade seos liikluskasvatuse ja liiklusväljakutega nende olemasolul	35
2.3.4.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid	35
2.3.4.2. Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid	36
2.3.4.3. Lasteaiaid, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut	36
2.3.4.4. Kokkuvõtte lasteaedade õppekavade seosest liikluskasvatusega ja liiklusväljakutega	37
2.4. Arutelu	37
KOKKUVÕTE	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	44
LISAD	
LISA 1. INTERVJUU KÜSIMUSED JA VASTUSED TAANI ETTEVÕTTELT „CYCLING EMBASSY OF DENMARK“	
LISA 2. UURINGUS OSALENUD KOOLIEELSEDE LASTEASUTUSED	
LISA 3. INTERVJUU KÜSIMUSED KOOLIEELIKUTELE, KELLEL ON OMA LASTEAIA TERRITOORIUMIL STATSIONAARNE VÕI TEISALDATAV LIIKLUSVÄLJAK	
LISA 4. INTERVJUU KÜSIMUSED KOOLIEELIKUTELE, KELLEL EI OLE OMA LASTEAIA TERRITOORIUMIL LIIKLUSVÄLJAKUT	
LISA 5. ÕPETAJATE INTERNETIPÕHINE KÜSITLUS	
LISA 6. NÄITED ERINEVATEST LIIKLUSVÄLJAKUTEST	
LISA 7. TABEL, Kuhu PANIN KIRJA LASTE ÕELDUD VASTUSED	
LISA 8. STATSIONAARSETE LIIKLUSVÄLJAKUTE PILDID	
LISA 9. LASTEAIAÕPETAJA VASTUSED LIIKLUSKASVATUSTEEMADE KÄSITLEMISE KOHTA ERINEVATEL AASTAEGADEL	

SISSEJUHATUS

Liikluskasvatus on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse kohustuslik osa, mille käigus omandavad lapsed üldised teadmised ja oskused vastutustundlikuks ja ohutuks liiklemiseks (Sellenberg, 2013). Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps valdkonnas „Mina ja keskkond“ peab oskama rääkima ohtudest liikluses ja teadma, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Väga heaks õppevahendiks noortele liiklejatele õpiväljundite saavutamiseks on lasteasutuste juurde rajatud liiklusväljakud. Nende olemasolust tuntakse puudust. Seda kinnitavad Maanteeameti tellimisel valminud uuringud „Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes 2012“ ja „Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring“. (Civitta 2016.; Kaldaru, 2012.) Uuringust selgus, et liikluskasvatuse läbiviimist takistab liiklusväljaku, liikluslinnaku või liiklusraja puudumine (või see on aegunud). (Civitta, 2016.)

Tegemist on Maanteeameti ennetustöö eksperdi välja pakutud lõputöö teemaga. Eksperdi sõnul pakuti see teema välja saamaks ülevaadet, kuidas minna edasi õppeväljakute toetamisega Maanteeameti poolt ning uurimaks, kui oluline õppevahend on liiklusväljak. Selle teema kohta ei ole varem Eestis uurimistööd tehtud.

Uurimistöö eesmärgiks on uurida sarnasusi ja erinevusi liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedades liikluskasvatuse läbiviimisel. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Kas ja kui palju kasutatakse uuritavates koolieelsetes lasteasutustes statsionaarseid liiklusväljakuid ja teisaldatavaid liiklusväljakuid?
2. Milliseid tegevusi viiakse läbi uuritavate lasteasutuste liiklusväljakutel?
3. Milliseid tegevusi viiakse liikluskasvatuses läbi liiklusväljakuteta lasteasutustes?
4. Kuidas on kajastatud uuritavate lasteasutuste õppekavades liikluskasvatuse teemasid ja liiklusväljakute kasutamist nende olemasolul?

5. Millised on sarnasused ja erinevused õppeprotsessis liiklusväljakutega ja ilma väljakuteta koolieelsetes lasteasutustes?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viisin läbi:

- 1) kolme lasteaia statsionaarse liiklusväljaku vaatluse 19. oktoobril 2016;
- 2) viie koolieelikuga üheksast lasteaia rühmast (kokku 45 last) 2016. aasta novembris fookusgrupi intervjuu;
- 3) koolieelikute rühmaõpetajatele (kokku 9 õpetajat) 2016. aasta novembrikuus veebipõhise *Google Forms* küsitluse;
- 4) dokumendianalüüsi uurimuses osalenud lasteaedade õppekavade põhjal aprillis 2017.

Diplomitöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaade liikluskasvatuse olemusest, 6–7aastaste laste käitumise eripäradest ja kirjutan põgusalt Eesti rahvuslikust liiklusohutusprogrammist, teen kokkuvõtte aastate 2014–2016 laste osalusel toimunud liiklusõnnetustest ja kirjutan liikluskasvatuse seadusandluse poolest. Lisaks toon välja koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava liikluskasvatuse osa, kirjutan liikluskasvatuse õpetamisest liiklusväljakutel ja toon välja uuringud, mis on läbi viidud Eesti koolieelsetes lasteasutustes liikluskasvatuse teemadel. Uurimistöo teoreetiline osa lõpeb eririikide liiklusväljakute kasutamise praktikatega. Teine osa annab ülevaate uurimuse metoodikast ja valimist, kirjeldan uurimuse tulemusi ning empiiriline osa lõpeb arutelu ja kokkuvõttega.

1. UURIMISTÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Alljärgnevas peatükis kirjutan liikluskasvatusest, teen lühiülevaate Turku Ülikooli liikluspühholoogia professori Esko Keskineni uuringust, Eesti rahvuslikust liiklusohutusprogrammist ja selle seosest liikluskasvatusega ning kirjeldan laste osalusel toimunud liiklusõnnetuste statistikat viimase kolme aasta jooksul. Lisaks toon välja koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava liikluskasvatuse osa, kirjutan liikluskasvatuse õpetamisest liiklusväljakutel ning toon välja uuringud, mis on läbi viidud Eesti koolieelsetes lasteasutustes liikluskasvatuse teemadel. Uurimistöö teoreetiline osa lõppeb Taani, Tšehhi ja Slovakkia liiklusväljakute kasutamise praktikatega.

1.1. Üldiselt liikluskasvatusest

Lapse liiklusohutusalane õpetamine ja hoiakute kujundamine algab kodust ja jätkub lasteaias. Lapsed jälgivad liikluses toimuvat tähelepanelikult ja järgivad täiskasvanute eeskujuga (Kongi, 2008). Lasteaed on oma sihipärase liikluskasvatuse õppega kodust saadud õppe toetaja.

Liikluskasvatus on alushariduses õppe- ning kasvatustegevuse kohustuslik osa. Selle käigus omandavad lapsed üldised teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks. Koolieelses lasteasutuses on liikluskasvatuse sisuks jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine. (Sellenberg, 2013.)

Laste liikluskasvatust viivad läbi ja neid valmistavad ohutuks liiklemiseks ette lapsevanem/seaduslik esindaja. Lisaks lapsevanemale veel ka koolieelsed lasteasutused, põhikoolid, gümnaasiumid, kutseõppeasutused ja huvikoolid. (Liiklusseadus, 2011.) Liikluskasvatuse käigus õpetatakse last tema arengust lähtuvalt ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, õpitakse tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi. Õpetamisel arendatakse ja kujundatakse lapse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud liiklemiseks nii jalakäijana, sõitjana kui ka juhina ning mis toetavad lapse toimetulekut ja ohutust, õpetatakse last kasutama ohutust tagavaid ja suurendavaid kaitsevahendeid, milleks võivad olla helkur, jalgratturi kiiver, turvavöö ja kujundatakse lapse oskusi käitumiseks ning valikute tegemiseks ohuolukorras. (Laste liikluskasvatuse kord, 2011.)

1.2. Keskinen lapse arengu iseärasustest

Liiklusohutuse aspektist arenevad lapsed kõige kiiremini vanuses 5 kuni 12 (Keskinen, 2014, 6.) Kuueaastane laps tegutseb liikluses ohutult täiskasvanu järelevalve all ja suunamisel. Ta võtab liiklusest osa jalakäijana ja üha enam ratastel. Paljud sellises vanuses olevad lapsed on tänava ületamisel küllaltki riskialtid. Nad võivad tähelepanematult ületada teed, sest huvipakkuvad objektid võivad haarata kergesti kogu tähelepanu. (Keskinen, 2014, 61.)

Koolis käimine toob 6–7aastasele kaasa iseseisvumise liiklemisel. Laps võib liigelda jalgsi, jalgrattaga, rulaga või tõukerattaga, samas ka koolibussiga või ühistranspordiga ning sõitjana sõiduautos. Iseseisvumist nõudev liiklemine eriti koos eakaaslastega suurendab õnnetuste riski. Impulsiivsuse kontrolli all hoidmisega ja tähelepanuga seonduvad probleemid mõjutavad turvalist liiklemist. Eelkooliealised ei ole võimelised hindama õigesti läheneva sõiduki kiirust ja peatumisteedonda, vaid hinnatakse üksnes sõiduki kaugust. (Keskinen, 2014, 62–63.) Seetõttu on vägagi oluline, et liikluskasvatus koolieelses lasteasutuses imiteeriks võimalikult palju päris liiklust ning selleks on liiklusväljak väga hea õppevahend. Liiklusväljakutel toimuvate mängude tulemusena omandavad lapsed sotsiaalseid oskusi ning elementaarseid käitumisnorme, areneb nende iseseisev mõtlemine, koostöö- ja suhtlemisoskus. Õpitakse meeskonnatööd ja märgatakse kaaslaste tegevusi ja abivajajaid. Mängud eeldavad vastavalt olukorrale läbimõeldud tegutsemist. Saadud kogemusi saavad lapsed rakendada ka vanemas eas. (Liikluskasvatus, Mängud... .)

1.3. Liikluskasvatus Eesti kahes rahvuslikus liiklusohutusprogrammis

Antud töös on oluline liiklusohutusprogrammid välja tuua, kuna selle tõttu on liikluskasvatases toimunud märkimisväärsed arengud. Töös tehakse lühiülevaade kahest liiklusohutusprogrammist ja tuuakse välja liikluskasvatuse valdkond liiklusohutusprogrammides. Eesti esimene rahvuslik liiklusohutusprogramm kehtis aastatel 2003–2015. Liiklusohutusprogramm aastateks 2016–2025 on jätkuks esimesele.

Eesti esimese rahvusliku liiklusohutusprogrammi 2003–2015 eesmärgiks oli saavutada 2015. aasta lõpuks olukord, kus Eestis liiklusõnnetustes hukkunute arv ei oleks suurem kui 100 inimest aastas. Liiklusohutusprogrammi täiendati aastal 2012. Täiendavaks eesmärgiks oli vähendada 2015. aastaks liiklussurmade arvu ja saavutada olukord, kus

liikluses ei hukkuks kolme aasta keskmisena enam kui 75 inimest aastas. Samuti pandi eesmärk, et liiklusõnnetustes vigastatute arv ei ületaks aastate 2013–2015 keskmise väärtustena 1500 inimest aastas. 2015. aasta lõpuks selgus, et aastate 2013–2015 keskmine liiklusõnnetustes hukkunute arv oli 75 inimest. Vigastatute arv oli prognoositust suurem. 2013–2015 aastate keskmine vigastatute arv oli 1746 inimest. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2016a.)

Olulistemaks tegevusteks jalakäijate ohutuse parandamiseks olid kergliiklusteede rajamine ja nende korrastamine, samas ka õigete hoiakute kujundamine jalakäijana. Selleks on aastast aastasse rohkem läbiviidud lastele liikluskäitumise õpetamist ja ka jalgratturite koolitusi. Organiseeriti teavituskampaaniad ja haridustegevusi. (Maanteeamet, 2016a, 15.) Ühe liiklusohutusprogrammi valdkonna eesmärgiks oli liiklusohutusosalase haridus- ja koolitussüsteemi efektiivne toimimine ning liiklejate ettevalmistus toimetulekuks igapäevases elus. Selleks on nüüd läbiva teemana liiklusohutusealane temaatika nii koolieelse lasteaia riiklikus õppekavas kui ka põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas. Aastast 2011 pakutakse liikluskasvatusalast täiendkoolitust õpetajatele, seal hulgas ka lasteaiaõpetajatele. Selle eesmärgiks on toetada õpetajaid liikluskasvatuse läbiviimisel ja selle kavandamisel. Õppematerjalide ja liiklusohutusosalase info levitamiseks loodi internetipõhised keskkonnad. (Maanteeamet, 2016a, 35–36.) Kohalikud omavalitsused ja Maanteeamet panustasid liikluskasvatuse arengusse nii õppematerjalide, koolitajate ettevalmistamise, liiklusväljakute ehituse kui ka koolituste rahaliste toetustega (Maanteeamet, 2016a, 20).

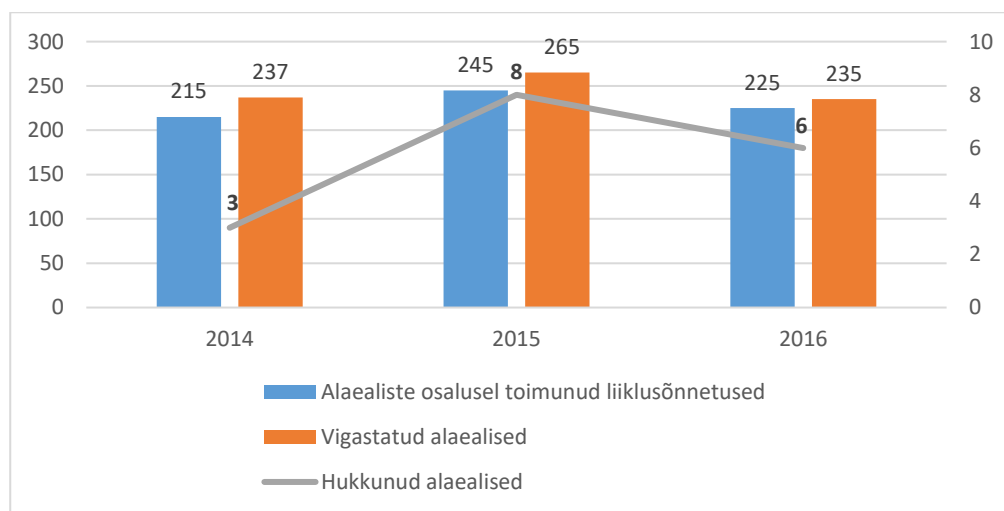
Liiklusohutusprogrammi 2016–2025 peaesmärk on liiklusõnnetuses hukkuvate ja raskelt vigastada saavate inimeste arvu vähendamine (Maanteeamet, 2016b, 3). Kui 2012–2014 oli perioodi keskmine hukkunute arv 82, siis uue liiklusohutusprogrammi lõppeesmärgiks on vähendada liiklussurmade arvu vähemalt poole võrra ja saavutada olukord, kus liiklusõnnetustes raskesti vigastatute arv ei ületaks kolme aasta keskmisena 330 inimest aastas. Selle tulemusena säästetakse vähemalt 254 inimelu ja on välditud vähemalt 950 inimesele raskete vigastuste teket. (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, 2016b.)

Uues liiklusohutusprogrammis on kolm peamist valdkonda: „Vastutustundlik ja ohte tajuv liikleja“, „Ohutu liikluskeskkond“ ning „Ohutu sõiduk“ (Maanteeamet, 2016b, 2). Valdکonnas „Vastutustundlik ja ohte tajuv liikleja“ keskendutakse liiklejate ohutu ja

alalhoidliku liikluskäitumise kujundamisele ning ühise vastutuse põhimõttele. Jätkatakse tööd liiklusohutusalase koolituse ja teavitustöoga. (Maanteeamet, 2016b, 16.)

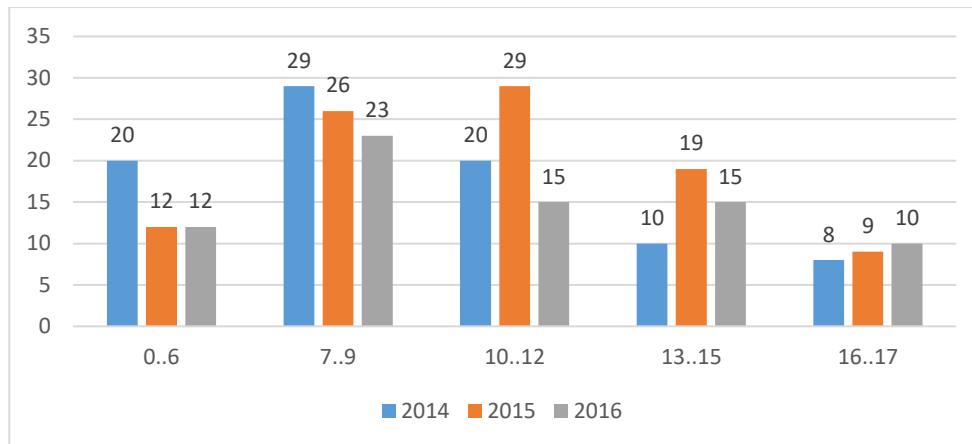
1.4. Laste osalusel toimunud liiklusõnnetused aastatel 2014–2016

Esko Keskinen on öelnud, et koolieelikud on väga riskialtid (Keskinen, 2014, 61.). Laste kooliminekul kasvab nende iseseisev liikumine ja mida vanemad on lapsed, seda enam nad hakkavad ilma täiskasvanu juuresolekuta liiklema. Joonisel 1 on välja toodud laste osalusel juhtunud liiklusõnnetused viimasel kolmel aastal. Sellelt on näha, et alaealiste osalusel toimunud liiklusõnnetuste arv on jäänud aastast aastasse küllaltki samaks. Hukkunute arv oli 2016. aastal kahe inimese võrra väiksem kui 2015. aastal, kuid siiski hukkus rohkem kui aastal 2014. (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2017, 56.)

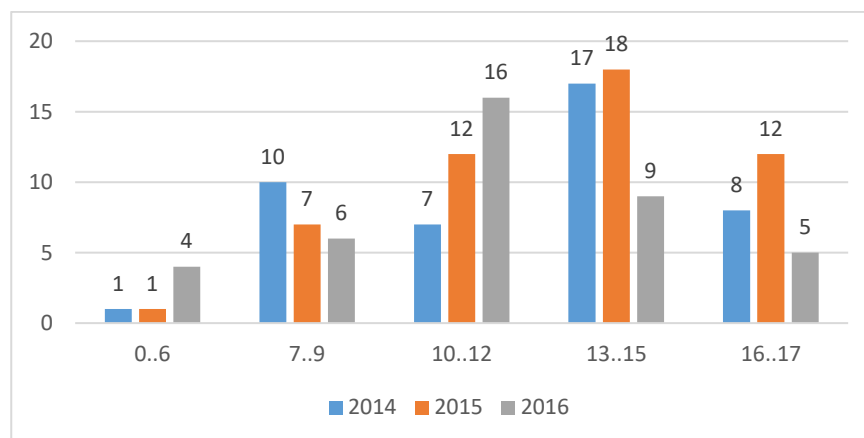
Joonis 1. Kõik lastega toimunud liiklusõnnetused, neis vigastatute ja hukkunute arv aastatel 2014-2016 (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2017, 56)

Joonisel 2 (järgmisel leheküljel) on välja toodud liiklusõnnetustes osalenud jalakäijad vanuse lõikes sõltumata tervisekahjustuse olemasolust. Kuni kuueaastaseid lapsi satub jalakäijana liiklusõnnetustesse ligikaudu poole vähem kui 7–9aastaseid. Kõikidest jalakäijatele otsasõitudest ligi 90% juhtub asulates. (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2015, 6.) Asulates on aastatega saagenenud otsasõidud jalakäijatele õuealateedel, kergliiklusteedel ja reguleerimata ristmikel ning ülekäiguradadel. Jätkuvalt juhtub reguleerimata ülekäiguradadel 40% asulasisestest jalakäijaõnnetustest. (Maanteeamet, 2016a, 16.)

Joonis 2. Õnnetustes osalenud jalakäijad vanuse lõikes sõltumata tervisekahjustuse olemasolust (Maanteeamet)

Kuigi liikluseadus ei luba omapead tänavale sõitma alla 10aastaseid lapsi, on ka 6–9aastaste jalgratturite risk sattuda õnnetusse ligi 4 korda suurem kui täisealistel (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2015, 6). Jooniselt 3 on näha, et kooli minnes kasvab jalgratturitega toimunud liiklusõnnetuste arv hüppeliselt. Ligi pooled kannatada saanud jalgratturid satuvad õnnetusse suurtes linnades. (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2017, 32.) Põhjalik liikluskasvatusalane ettevalmistus kooliminekuks on vägagi vajalik, et lapsed käituksid ohutult nii jalakäija kui ka jalgratturi rollis ning et teeksid kõik selleks, et nad ei satuks liiklusõnnetustesse.

Joonis 3. Liiklusõnnetustes osalenud jalgratturid vanuse lõikes sõltumata tervisekahjustuse olemasolust (Maanteeamet)

1.5. Liikluskasvatus koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava käsitleb 6–7aastase lapse eeldatavaid üldoskusi. Mängu käigus omandab laps teadmisi ja kinnistab neid, õpib suhtlema, saab juurde kogemusi ja õpib käitumisreegleid. 6–7aastane laps peab oskama juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, emotsioone ja tähelepanu. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel mõistab lihtsamaid seoseid (põhjus, tagajärg), hoolib teistest inimestest ja vajadusel osutab abi ja oskab seda ka ise küsida. Ta oskab teistega arvestada ning teeb vahet hea ja halva käitumise vahel. Koolieelik järgib kokkulepituid reegleid ja üldised käitumistavasid. Enesekohaste oskuste õppimise tulemusena oskab erinevates olukordades õigesti käituda ning vastutada oma käitumise eest. Ta teab, mis võib olla tema tervisele kahjulik või kasulik ning kuidas ohutult käituda. 6–7aastane oskab kirjeldada enda asukohta, vaadates ümbritsevat keskkonda. Ta orienteerub ruumis ja õuealal. Liiklemisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008.) Peatükis 1.2. on kirjeldatud Soome liikluspsühholoogi Esko Keskineni arusaama koolieelikute liikluskäitumisest. Keskinen leiab, et väga oluline on sotsiaalse keskkonna tähtsus (Keskinen, 2014, 5). Koolieelik peab liikluskäitumist jätkusuutlikult õppima ning on väga oluline, et õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena kirjeldatud õpiväljundid saavutataks.

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas käsitleb liikluse teemat eelkõige valdkond „Mina ja keskkond“. Antud valdkond liidab erinevaid keskkondi, kus laps viibib ja mis mõjutavad tema arengut. Ümbritseva keskkonna mõistmine aitab tal tulla toime edaspidises elus. Käsitletakse tervisetemaatikat, loodus-, sotsiaal ja tehiskeskkonda, seal hulgas ohutut liiklemist. (Kulderknup, 2009b.) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel oskab 6–7aastane laps valdkonnas „Mina ja keskkond“ rääkida ohtudest liikluses ja teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita. Koolieelik oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku ning julgeb keelduda tegevustest, milles osalemine on inimestele tema ümber ja teda ise kahjustav või kui antud tegevus tundub talle ohtlik. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008.)

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel valitakse „Mina ja keskkond“ liiklusvaldkonna teema lapse igapäevaelust (näiteks lasteaeda minek kodukohast). Läbi erinevate mängude suunatakse last ümbritsevat maailma rohkem märkama ja uurima. Juhendatakse last nii, et ta oskaks püstitada probleeme ja esitada küsimusi liikluse kohta. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008.)

1.6. Liikluskasvatuse õpetamine liiklusväljakutel

Lastel on vaja saada teadmisi ja kogemusi ümbritsevast elust, et tulla toime igapäevaelus kõige vajalikuga. Selleks peab ta oskama oma tegevusi analüüsida ning vastutada oma tegevuste eest. (Liikluskasvatus, Mängud... .) Mängu kaudu õppimine tähendab nii õppemängude kasutamist kui ka säärase õpikeskkonna kujundamist, mis pakub noortele õppijatele võimalusi mängu kaudu õppida. Mängides areneb mõtlemine, suhtlemis- ja koostööoskus, kujutlused ja arusaamad. Oluline on pakkuda lastele mängukogemusi nii üksi ja paaris kui ka väikeses ja suures rühmas, nii toas kui ka õues. (Kulderknup, 2009a.) Mängulised tegevused eeldavad erinevate situatsioonide märkamist ja teadvustamist ning vastavalt olukorrale õiget tegutsemist (Sepper & Tilk, 2014). Lasteasutuste juurde rajatud liiklusväljakud on väga heaks võimaluseks tutvustada lastele liiklemist ohutus keskkonnas erinevate teemakohaste mängude läbi (Maanteeamet, Liiklusmiskasvatuse...).

Statsionaarne liiklusväljak on püsivalt asfaldi peale maha joonistatud valgetes või värvilistes toonides rada, kus võivad peal olla ka näiteks liiklusmärgid ja suunavad nooled. Teisaldatava liiklusväljaku puhul on lasteaias olemas erinevad vahendid liikluskasvatuse õpetamiseks, kuid need ei ole statsionaarselt paigal/õues, vaid neid saab üles seada olukorrale vastavalt, kas õues või siseruumides. Vahenditeks võivad olla näiteks erinevad liiklusmärgid, liiklusvanker, koonused, valgusfoorid.

Teisaldatavat liiklusõppeväljakut võib lasteaia territooriumi luua sellisele osale, kus ei ole aktiivset liikumist. Alati on otstarbekas küsida liiklusväljaku loomisel Maanteeameti ennetustöötajate nõuandeid, et tagada parim liiklusväljaku lahendus lasteaia tarbeks. (Sellenberg, 2013.)

Tallinna Kadaka Lasteaia eestvedamisel on valminud liiklusväljakute kasutamise kohta õppefilm, kus näitlikustatakse tegevusi, mida saab läbi viia liiklusväljakutel nii jalakäijana kui ka jalgratturina. Jalakäijana võib nendeks tegevusteks olla: liikumine paarikaupa, roheline ja punane teelõik, roheline teosa muutub kitsaks, teatevõistlus, mäng „Jalakäija ja jalgrattur“, slaalom, liikumine ringis ja joonel, erinevate helide (näiteks sõiduvahendite hääle) tekitamine, liiklusmärkide ja kujundite õppimine. (Liikluskasvatus, Mängud... .) Jalgsiliikumise õpetamisel saab kasutada lihtsasti kättesaadavaid vahendeid: tühje plastmassist pudeleid slaalomiraja tähistamiseks, linte, enda joonistatud või kleebitud liiklusmärke, liiklusreguleerija märguandeid. Õppimise käigus saavad selgemaks erinevate

liikluskorraldusvahendite märkide, teekattemärgistuse ja liiklusreguleerija märguannete tähendused. Lapsed saavad harjutada jalgrattaga erinevaid sõiduharjutusi – näiteks koha pealt liikumise alustamist pärast lubavat märguannet, piiratud alal ümber takistuste sõitmist, väikese raadiusega kurvis sõitmist, rajavahetusi (suunamärguannete andmist) ja peatumist. (Maanteeamet, Liikumiskasvatuse... .)

Viimasel viiel aastal on Maanteeametil olnud koostööprojekt „Liiklusvanker“. Liiklusvankriga tutvustatakse lastele liiklusmärke, saab luua läbimängimiseks erinevaid liiklussituatsioone ning on võimalus kujundada teisaldatavat liiklusväljakut, kus lapsed saavad harjutada liikluses hakkama saamist. Liiklusvankri õppevahendite abil saavad koolieelikud harjutada nii jalakäijana kui ka jalgrattaga liiklemist liiklusväljakul. (Liikluskasvatus, Lasteaedadele.)

Projektide kaudu (näiteks Statoili projektid, Maanteeameti projektikonkurss) on saanud lasteaiad soetada enda lasteaeda statsionaarseid liiklusväljakuid. Maanteeameti ja Statoili koostöös on valminud paljude Eesti lasteaedade juurde liiklusväljakud. Liiklusväljakutel on slaalomirada, kaks ringi, üks rajalaud, stopp-ala ja rajavahetuslad. Radadel tähistatakse nooltega sõidusuunad ja asetatakse koonused. (Autoleht, 2009.)

Lisaks on Eestis olemas eraettevõtteid, kes tegelevad liikluslinnakutega ja seal pakutakse soovi korral liiklusharidusprogramme. Tallinnas on selliseks kohaks Laste Liikumängukeskus. Liikluslinnak sarnaneb päris liiklusele. Seal on liiklusmärgid, töötavad valgusfoorid, reguleeritud ja reguleerimata ristmikud ja ülekäigurajad, ringristmikud, autopesula, tankla ja tunnel. (Liikumängukeskus.) Liikluslinnakuid on veel ka näiteks Tartus, Maanteemuuseumis Põlva maakonnas, Pärnus ja Vana Antslas. Käesolev diplomitöö käsitleb eelkõige lasteasutuse juurde loodud liiklusväljakuid.

1.7. Eesti koolieelsetes lasteasutustes läbiviidud uuringud liikluskasvatuse teemadel

Maanteeamet on tellinud uuringuid liikluskasvatuse läbiviimisest lasteasutustes ning seal hulgas on uuritud ka laste ja vanemate hoiakuid. Turu-uuringute AS viis läbi eelmise aasta kevadel (29.03–11.04.2016) uuringu 6–14aastaste laste seas. Uuringu teemadeks oli helkuri kandmine pimedal ajal, turvavöö kinnitamine autoga sõites ja ohutust käitumisest rääkimine lasteaedades ja koolides. Uuringust selgus, et 84% lasteaialastele on räägitud ohutust käitumisest liiklusest. (Turu-uuringute AS, 2016.) Uuringu tulemustest lähtuvalt saab öelda, et veel on Eestis lasteaedu, kes ei tegele nii palju liikluskasvatuse õpetamisega,

kui seadusandlus ette näeb. Alljärgnevalt kirjeldan liiklusväljakute olemasolu ja kasutamise seonduvaid uuringu tulemusi.

1.7.1. Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2012

Sama ettevõtte viis läbi 2012. aasta kevadel veebipõhise küsitluse Eesti koolieelsete lasteasutuste seas (Kaldaru, 2012, 4). Küsitlus käsitles liikluskasvatuse korraldust koolieelsetes lasteasutustes, seal hulgas ka liiklusväljakute olemasolu. Tulemustest selgus, et olulisemad puudujäägid liiklussituatsioonides käitumise ja jalgrattasõidu harjutamisel on lasteaedade puudulikud õuealatingimused. 35% lasteaedades ei luba üldse jalgrattasõitu oma territooriumil halva teekatte tõttu. Mõned lasteaedad käivad rattasõitu harjutamas väljaspool oma territooriumi, näiteks koolistaadionitel. Vastajate ettepanekutes kõlas lahendusena ühise liiklusväljaku rajamine mitme lasteaia jaoks korraga. Kuna jalgrattaga sõiduks puuduvad enamasti vajalikud tingimused, siis on ka omandatud oskuste mõõtmine/hindamine küllaltki juhuslik ja mitte-süsteemaatiline. Otseseid katseid või teste tehakse harva (12% lasteaedadest), enamasti ainult ürituste raames. (Kaldaru, 2012, 6.)

Statsionaarseid liiklusväljakuid olid 12% vastanud lasteaedadest ja 5% oli teisaldatav liiklusväljak. Kokku oli eritüüpe liiklusväljakuid 38% vastanutest. Kõige enam tuntakse puudust suurtest või teisaldatavatest liiklusmärkidest (18%) ning liiklusväljakust, - linnakust või -rajast (15%). (Kaldaru, 2012, 6–7.)

1.7.1. Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring

2015. aastal üle Eesti läbiviidud uuringust selgus, et 60% vastanutest oli oma lasteaia territooriumil olemas liiklusväljak. Olemasolevatest väljakutest kasutatakse enim statsionaarset liiklusväljakut (see tähendab, et liiklusväljak on maha joonitud ning on püsivalt olemas). (Civitta, 2016, 9.)

Lasteaedade juhtide käest küsiti liiklusväljakute kasutamise sageduse kohta. 36% lasteaedadest kasutab seda vähemalt kord nädalas. Suur osa lasteaedadest, kellel ei ole liiklusõppeväljakut, sooviksid endale statsionaarset (51% vastanutest) või teisaldatavat liiklusväljakut (42%). Ainult 7% lasteaedadest, kellel ei ole praegu liiklusväljakut, ei tunne selle järele ka vajadust. Jalgrattasõiduks ei ole võimalusi loodud enam kui 25% küsitletud lasteaedadest. Rattaga sõitmine on lubatud üle 64% lasteaedadest. (Civitta, 2016, 26–28.)

Lasteaedade juhtide käest küsiti, missuguseid probleeme ja takistusi on neil liikluskasvatuse läbiviimisel. Toodi välja, et lasteaedades puudub liiklusväljak, liikluslinnak või liiklusrada ja seetõttu saab liiklusteemat läbida teoreetiliselt ning lastel ei ole võimalust sõita jalgrattastega selle tõttu lasteaia territooriumil. (Civitta, 2016, 20.)

1.7.2. Kahe liikluskasvatusalase uuringu võrdlus

Kui 2012. aastal oli liiklusväljakuid 38% lasteaedades ning nende seas 12% statsionaarseid, siis 2015. aastal oli 60% vastanutest liiklusväljakud ning neist 28% olid statsionaarsed. 2012. aastal oli jalgrattaga sõit lubatud 65% lasteaedades ning 2015. aastal 64%, nii et kahjuks ei ole aastate jooksul lasteaedades jalgrattaga sõitmise trend paremaks läinud. Nii 2012. kui ka 2015. aastal toodi välja, et suurimaks takistuseks liikluskasvatuse läbiviimisel on liiklusväljakute puudumine. (Civitta, 2016.; Kaldaru, 2012.)

1.7.3. Valimis olevate lasteaedade võrdlus Civitta 2015. aasta uuringu näitel

Selles peatükis toon välja minu uurimuses osalenud lasteaedade vastused Maanteeameti tellitud uuringu näitel. Viimases lõigun kirjutan sarnasustest ja erinevustest uurimuses osalenud liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedade puhul. Jagasin käesoleva diplomitöö uuringus osalenud lasteaiaid kolme gruppi: statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid (lasteaiaid 1–3), teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid (lasteaiaid 4–6) ja lasteaiaid, kus ei ole liiklusväljakut (lasteaiaid 7–9).

Kahel statsionaarsel lasteaial kolmest on liiklusteemat eestvedav konkreetne inimene. Liiklusteemat käsitletakse lasteaia 1 ja 2 läbiva teemana kõigis valdkondades, lasteaia 3 eraldi teemana regulaarselt. Kõikidel valimisse jäänud statsionaarsetel lasteaedadel on liikluspäevad või liiklusnädalad. Lasteaedades 2 ja 3 käsitletakse liiklusteemat ka riiklikke õppekavade raames. Koolieelikute rühmades planeeritakse vähemalt kord nädalas liiklusteema omaette valdkonnana. Laste arengut liikluskasvatuse osas hinnatakse lasteaedades 1 ja 2 – õpetaja teeb aastaanalüüsi rühma õppetegevusele ja laste arengule. Igas statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia kasutatakse liiklusväljakut vähemalt kord nädalas ja kõikide lasteaedade territooriumil on lubatud jalgrattaga sõita. Lasteaia 1 juht tunneb vajadust liiklusväljaku katte uuendamise järele ning ta sooviks rohkem videomaterjale erinevate liiklusteemade kohta ning lasteaeda 3 soovitakse teisaldavat foori. (Civitta, 2016.)

Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaedades on samuti olemas konkreetne inimene või töögrupp. Liiklusteemat käsitletakse lasteaedades 4 ja 5 läbiva teemana kõigis valdkondades ning eraldi teemana regulaarselt, lisaks toimuvad liiklusnädalad. Lasteaias 6 käsitletakse samuti liiklusteemat läbiva teemana kõigis valdkondades, liiklusnädalana. Lisaks veel räägitakse liiklusest liikluspäeval, õuesõppepäeval ja riiklike kampaania raames. Lasteaias 4 on liiklusteema koolieelikutel planeeritud vähemalt kord nädalas ning lasteaedades 5 ja 6 kaks kuni kolm korda kuus. Teisaldavat liiklusväljakut kasutatakse lasteaias 4 ja 6 harvem kui kord kuus, lasteaias 5 kaks kuni kolm korda kuus. Lasteaedades 4 ja 6 ei hinnata laste arengut liikluskasvatuse osas, kuid lasteaias 5 teeb õpetaja aastaanalüüsi rühma õppetegevusele/ laste arengule ja lisaks on neil laste arenguvaatluse leht. Kõik teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid sooviksid endale liiklusteemalist õpperada. Lasteaias 4 on jalgrattapäevad, aga igapäevaselt ei tohi jalgrattaga lasteaias sõita, kuna jalgratta sõiduks ei ole võimalusi loodud. Lasteaias 5 ja 6 võib jalgrattaga sõita kokkulepitud ajal. Lasteaed 5 tunneb puudust uute lotode ja liikluspustude järele ning lasteaed 6 tahaks saada kõikvõimalikke uusi õppevahendeid, mis on seotud liiklusega. (Civitta, 2016.)

Lasteaedades, kus ei ole liiklusväljakut, ei ole ka konkreetset liiklusteemat eestvedavat inimest või töögruppi. See on suurim erinevus, mis tuli välja Civitta 2015. aasta uuringutulemusi võrreldes. Liikluskasvatust käsitletakse eraldi teemana lasteaedades 8 ja 9 ning läbiva teemana kõigis valdkondades lasteaedades 7 ja 9. Lisaks kahes viimases lasteaias on liiklusnädalad. Lasteaedades 7 ja 8 on liiklusteema planeeritud nädalakavasse omaette valdkonnana harvem kui kord kuus, lasteaias 9 umbes 2-3 korda kuus. Ka siit tuleb välja erinevus, et liiklusteemat käsitletakse palju vähem kui liiklusväljakutega lasteaedades. Kõigis statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades planeeritakse liiklusteema omaette valdkonnana vähemalt kord nädalas ning teisaldavate liiklusväljakute puhul vastavalt kord nädalas või 2–3 korda kuus. Lasteaias 8 on lapse arenguvaatluse leht, mille abil hinnatakse laste arengut liikluskasvatuse osas. Neli lasteaeda üheksast hindavad laste arengut liikluskasvatuse osas. Kõik liiklusväljakuteta vastanud lasteaiaid tunnevad puudust liiklusväljakust. Kahes liiklusväljakuta lasteaias kolmest on lubatud jalgrattaga sõita lasteaia territooriumil. Kõikides uurimuses osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades võib sõita jalgrattaga igapäevaselt ning kolmes teisaldatavas liiklusväljakuga lasteaias ei tohi. Peamised puudujäägid on lasteaedade sõnul uute õppevahendite järele või on tegu olukorraga, kus ei ole jalgrattaga sõiduks loodud tingimusi ja seepärast ei saa lapsed sõita jalgrattaga lasteaia territooriumil. (Civitta 2016.)

1.8. Näited Euroopa riikide liikluskasvatusest õppeväljakute näol

Eestis on õppeväljakud enamasti maha joonistatud ja kõik minu vaadeldud õppeväljakud olid omavahel sarnased. Et teada saada, missuguseid erinevaid variante on veel liikluskasvatuse õpetamisel õppeväljakutel, toon enda töös välja Taani, Slovakkia ja Tšehhi näiteid, sest nende riikide esindajad on käinud Maanteeametile tutvustamas oma riikide hästi toimivaid liiklusväljakuid.

1.8.1. Liiklusväljakud Taanis

Teoreetilise materjali kogumisel parimate teostatud praktikate kaardistamiseks viisin läbi intervjuu elektroonilise kirjavahetuse teel Taani ettevõttega Cycling Embassy of Denmark. Pöördusin selle ettevõtte poole, kuna antud ettevõtte esindaja käis Maanteeametile tutvustamas oma riigi hästi toimivaid liiklusväljakuid. Mulle vastas praktikant Kathrine Cramer. Intervjuu küsimused (LISA 1) saatsin 23. oktoobril 2016 ja sain vastused järgmisel päeval. Tema sõnul on Taanis kõikidele vanusegruppidele mõeldud jalgratturite õppeväljakud, et nad saaksid osavamateks jalgratturiteks ja et nad liikleksid ohutumalt. Õppeväljaku idee on teha erinevaid takistusi ja väljakutseid väljakul, et selle kasutajad saaksid harjutada tasakaalu ja et nad õpiksid tundma jalgrattaid veelgi paremini. Kui lapsed õpivad jalgrattaga sõitma varajases eas, siis see suurendab tõenäosust, et nad kasutavad jalgrattaid ka siis, kui nad on vanemad. Jalgrattaga sõit teeb head nii tervisele kui ka enda heaolule ning samuti on see ka hea kogu ühiskonnale, kui vaadelda üleüldist tervist ja keskkonda. (Cramer, elektrooniline kirjavahetus 24. oktoobril 2016.)

Need, kes oskavad sõita jalgrattaga ohutult, see tähendab nad oskavad alustada ja lõpetada sõitu, sõita sirgjooneliselt ja sõita ühe käega, jätavad palju paremini meelde erinevaid liiklusreegleid. Selle tõttu on nad ettevaatlikumad ja teadlikumad juhid liikluses. (Kristensen, 2015.) Fotol 1 (järgmisel leheküljel) on Taani teisaldatavate õppevahenditega liiklusväljak.

Foto 1. Liiklusväljak Taanis (Kristensen, 2015)

1.8.2. Liiklusväljakud Slovakkias

Slovakkia Haridusministeerium tegi riikliku kava, mida nimetati „Liikluskasvatuse arendamine liiklusväljakuga koos võimalusega neid käima panna, arvestades riikliku plaani, millega plaanitakse täiustada liikluskasvatust 2005. aasta teisel poolel kuni aastani 2010.“ Määratleti liiklusväljakute vajalikkus ja tingimused süstemaatiliseks õppimiseks. Loodi kontroll liiklusväljakutel läbiviidavate tegevuste järgi. Tagati, et oleks piisavalt palju koolitajad, kes oskaksid õpetada lapsi liiklusväljakutel. Loodi finantseerimissüsteem laste ja õpetajate välja õpetamiseks, mis julgustaks liiklusväljakute omanikke neid kasutusele võtma ja loodi seeläbi optimaalsed tingimused praktiliseks õpetamiseks. Tagati liiklusväljakute olemasolu kõikides Slovakkia regioonides. (Palkovič, 2016.) Fotol 2 on statsionaarne liiklusväljak Slovakkias koos liiklusmärkide ja valgusfooridega.

Foto 2. Liiklusväljak Slovakkias (Spišska Nova Ves)

Slovakkias on 2015. aasta seisuga statsionaarseid liiklusväljakuid 24, teisaldatavaid liiklusväljakuid on kaheksa. Liiklusväljakul õpetab õpetaja, kes on saanud spetsiaalse koolituse, kuidas õpetada lapsi liiklusväljakul. Lisaks õpetavad ka liikluspolitseinikud ja Slovakkia Punase Risti töötajad. (Palkovič, 2016.)

Slovakkia 2011–2020 aasta liiklusohutuse suurendamise eesmärkideks on täiendada liiklushariduse õpetamist koolieelsetes lasteasutustes, luua õppeväljakud liiklushariduse õpetamiseks ja praktiliste harjutuste tegemiseks ja organiseerida võistlusi algkoolide õpilastele, mis keskenduksid nende teadmistele, oskustele ja hoiakutele liikluskäitumises. Liikluskasvatus on riiklikus õppekavas välja toodud läbiva teemana. Selle peamine eesmärk on lapsi valmistada ette ohutuks liiklemiseks nii jalakäijatena kui ka jalgratturitena. (Palkovič, 2016.)

1.8.3. Liiklusväljakud Tšehhis

Tšehhis vastutab liiklusohutuse eest organisatsioon nimega BESIP, mis keskendub eelkõige ennetustegevusele läbi riiklikke kampaaniate läbiviimise. Nad tegelevad ka liiklushariduse edendamisega. Selleks on neil riigi erinevates regioonides koordinaatorid, kes viivad läbi liiklusohutuslaseid üritusi. (Besip, 2012.) Tšehhis on üle 160 liiklusväljaku (Farář, 2016). Fotol 3 on Tšehhi statsionaarne liiklusväljak, kus on näha erinevaid õppevahendeid – liiklusmärke, valgusfoore ja laps sõidab pedaalidega autoga.

Foto 3. Liiklusväljak Tšehhis (Shutterstock, 2015)

Üks kursus liiklusväljakul koosneb viiest tundi teooriast ja viiest tundi praktikast. Koolitust viivad läbi spetsialistid, kes on saanud vastava koolituse. Koolieelsetes

lasteasutustes mängivad lapsed liiklusega seotud mängu, teevad nuputusülesandeid, joonistavad ja võistlevad. Liiklusväljakul õpitakse liiklusega seotud mõisteid – jalakäija, jalgrattur, kõnnitee, tee, ületamine, sõidukid. Õpivad käituma kõnniteedel ja kuidas ületada teed jalakäijana ülekäigurajal ja ülekäigurajata, räägitakse ka õuealadest ja enda nähtavaks tegemisest. Lapsed õpivad tundma vasakut ja paremat poolt, erinevaid hääli, värve ja kujundeid. (Faráč, 2016.)

2. EMPIIRILINE UURIMUS

Uurimistöö eesmärgiks on uurida sarnasusi ja erinevusi liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedade liikluskasvatuse läbiviimisel.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Kas ja kui palju kasutatakse uuritavates koolieelsetes lasteasutustes statsionaarseid liiklusväljakuid ja teisaldatavaid liiklusväljakuid?
2. Milliseid tegevusi viiakse läbi uuritavate lasteasutuste liiklusväljakutel?
3. Milliseid tegevusi viiakse liikluskasvatuses läbi liiklusväljakuteta lasteasutustes?
4. Kuidas on kajastatud uuritavate lasteasutuste õppekavades liikluskasvatuse teemasid ja liiklusväljakute kasutamist nende olemasolul?
5. Millised on sarnasused ja erinevused õppeprotsessis liiklusväljakutega ja ilma väljakuteta koolieelsetes lasteasutustes?

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutasin kompleksset lähenemist ja kvalitatiivset uurimismeetodit, et saada mitmekesisemat infot erinevuste ja sarnasuste kohta liikluskasvatuse läbiviimisel. Selleks käisin vaatlemas kolme uuritavat statsionaarset liiklusväljakut. Tegin üheksas lasteaia intervjuu koolieelikute rühmas viie lapsega (kokku 9 lasteaeda ja 45 last). Nende samade laste rühmaõpetaja(te)l palusin täita läbi internetikeskkonna *Google Forms* küsimustikku (9 õpetajat) ja analüüsisin lasteasutuste õppekavasid.

2.1. Valimi koostamise alused ja kirjeldus

Nagu peatükis 1.4. on kirjas, juhtub 90% jalakäijatele otsasõitudest suurtes asulates (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2015, 6). Ligi pooled kannatada saanud jalgratturid satuvad õnnetustesse suurtes linnades (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2017, 32). Seetõttu otsustasingi uuringu läbi viia Eesti suurimas linnas, Tallinnas.

19. septembril 2016. aastal saatsin kõikidele Tallinna koolieelsetele lasteasutustele läbi Tallinna Haridusameti e-kirja, kus palusin neil teada anda, kas soovivad osaleda minu

lõputöö uuringus. Sain vastuse üheteistkümnelt lasteaia juhilt. Nende seas ei olnud mitte ühtegi vastanut, kellel oleks olnud teisaldatav liiklusväljak.

Maanteeameti tellimusel valmis eelmisel aastal Civitta konsultatsiooniettevõtte läbi viidud koolieelsete lasteasutuse liikluskasvatuse alane küsitlusuuring. Küsimustiku vastuste põhjal nägin, kes osalesid 2015. aastal uuringus ning kellel on olemas statsionaarne/teisaldatav liiklusväljak ja kellel ei ole. Selle uuringu alusel, valisin välja juhuslikult vastanute seast kuus lasteaeda – kolm statsionaarse liiklusväljakuga lasteaeda ja kolm, kus veel ei ole liiklusväljakut. Kasutasin kihtvalimit – see tähendab moodustasin oma valimi nii, et rühma seest valisin esindajad juhuslikult garanteerides kõikide rühmade võrdse esindatuse (EduFeedr, 2013).

Civitta 2016. aasta uuringutulemustest selgus, et kaheteistkümnelt Tallinna lasteaial on olemas teisaldatav liikumis- või liiklusväljak. Valisin juhuvaliku alusel välja kolm lasteaeda, kellele saatsin e-kirja ja nad olid nõus osalema minu uuringus. Kõiki lasteaia tüüpe (statsionaarseid, teisaldatavaid ja neid, kus ei ole liiklusväljakut) on kolm, sest sel juhul ei domineeri mitte ükski liiklusväljaku tüüp ning valim on piisav lõputöö eesmärgi täitmiseks, kuna kokku osales 45 last üheksast lasteaiast ja üheksa õpetajat. Igas lasteaias valisin välja juhuvaliku alusel viis last, kuna saatsin kõikidele Tallinna lasteaedadele e-kirjad ja ei osanud ette aimata, kui suurte rühmadega on tegu. Rühmade suurused on väga erinevad, kuid viis last on kindlasti igas rühmas. Lisas 2 on kirjas kõik osalenud lasteaiad. Valisin uuritavateks koolieelikute (edaspidi ka sõna „lapsed“) rühma, kuna nemad on septembris minemas kooli ja lasteaeda lõpetades peab olema õppekavas ettenähtud tulemused saavutatud. Lisaks on see vanuserühm kõige kauem kokku puutunud lasteaias liikluskasvatusega ja liiklusväljakutega selle olemasolul.

2.2. Uurimisprotseduuri kirjeldus

Koolieelikute uurimuse küsimustiku tõhususe läbiviimiseks viisin läbi 2016. aasta novembrikuu alguses pilootuuringu. Küsimustikku testiti kahe sobivas vanuses lapse peal, et teada saada, kas küsimustik on arusaadav ja eesmärgipärane. Peale pilootuuringu läbiviimist muutsin küsimuste sõnastust, et lastele teha lihtsamaks küsimustest aruamist.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viisin läbi:

- 1) kolme statsionaarse liiklusväljakuga lasteaias vaatluse 19. oktoobril, et teada saada statsionaarsete liiklusväljakute seisukorrast;
- 2) viie koolieelikuga (6-7aastased) üheksast lasteaia rühmast (kokku 45 last) 2016. aasta novembris fookusgrupi intervjuu (LISA 3 ja 4), et teada saada laste kogemustest liiklusväljaku kasutamisel selle olemasolul ja liiklusteema õppimise kohta;
- 3) koolieelikute rühmaõpetajatele (kokku 9 õpetajat) 2016. aasta novembrikuus veebipõhise *Google Forms* küsitluse (LISA 5), et teada saada, missuguseid teemasid nad käsitlevad lastega liikluskasvatuses, mis tegevusi nad viivad läbi liiklusväljakutel selle olemasolul ning missugune on nende arvamus liiklusväljakutest;
- 4) dokumendianalüüsi aprillis 2017, et teada saada uuritavate lasteaedade õppekavade seosed liikluskasvatusega ja liiklusväljakutega nende olemasolul.

Rühmaõpetajaga leppisin eelnevalt kokku, et lähen nende lasteaia rühmale külla ja alljärgneva meetodi abil valin välja viis last fookusgrupi intervjuuks. Koolieelikud, kes olid varem kokkulepitud päeval lasteaias, valisid korvi seest lipiku. Neist viiel oli peal liiklusmärk ja nende viie lapsega viisingi läbi intervjuu. Olime poolringis ning vestlesin viie lapsega. Alustuseks näitasin neile erinevate liiklusväljakute pilte (LISA 6), et nad saaksid teada, mida tähendab sõna „liiklusväljak“. Lindistasin üheksa intervjuud ja transkribeerisin süstemaatiliselt – kirjutasin sõna-sõnalt laste öeldud laused ning kirjutasin vastused tabeli lahtritesse (näide ühest tabelist LISA 7). Transkribeeritud teksti töötlesin läbi mitu korda, et vastuseid õigesti analüüsida ning järeldusi teha. Õpetajatele saatsin küsimustiku peale lasteaias käimist e-kirja teel ning vastused sain paari päeva jooksul. Rühmitasin lasteaiaid kolme suuremasse rühma – statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid, teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid ja need lasteaiaid, kus ei ole liiklusväljakut lasteaia territooriumil. Seejärel tegin uurimuses osalenud lasteaedade õppekavade (kui õppekava ei olnud avalik, siis tegevuskavade-arengukavade) dokumendianalüüsi, kus võrdlesin lasteaedade liikluskasvatusteemade käsitlemist õppekavades ning uurisin, kuidas on liiklusväljakuid nende olemasolul käsitletud õppekavades.

2.3. Uurimistulemused

Alljärgnevalt on kirjeldatud statsionaarsete õppeväljakute vaatluse tulemused, laste intervjuu ja õpetajate küsitluse peamised tulemused ning lasteaedade õppekavade analüüs. Uurimustulemuste arutelu on peatükis 2.4.

2.3.1. Statsionaarsete liiklusväljakute vaatluse tulemused

Statsionaarsete liiklusväljakute teekatete seisundeid võib lugeda ühel lasteaial väga heaks ning kahel lasteaial rahuldavaks – märgistus oli olemas, kuid oli kohati kulunud (pildid LISA 8). Kahe liiklusväljaku puhul oli tegemist Statoili liiklusväljakuga ning need olid lasteaia territooriumil (lasteaiad 1 ja 3). Kolmas erines esimesest kahest ning liiklusväljak ei asunud lasteaia territooriumil, vaid lasteaia kõrval ning on kasutuseks kõikidele liiklejatele. Esimese kahe lasteaia liiklusväljak vajaks minu hinnangul uuendust (värv on kulunud), kuid lasteaia 2 juures asuv liiklusväljak on väga heas korras.

2.3.2. Eelkooliealiste intervjuu tulemused

Uuringus osalenud laste anonüümsuse säilitamiseks grupeerisin lapsed rühma kaupa ning kedagi eraldi nimepidi välja ei toonud. Jagasin osalenud koolieelikute lasteaiaid kolme gruppi: statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid (lasteaiaid 1–3), teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid (lasteaiaid 4–6) ja lasteaiaid, kus ei ole liiklusväljakut (lasteaiaid 7–9). Käesolevas uurimuses olid eelkõige tähelepanu all statsionaarsed ja teisaldatavad liiklusväljakud, kuid lapsed tõid välja ka eraettevõtlusel põhineva ja üldjuhul siseruumides olevad liikluslinnakud. Kokkuvõtte koolieelikute vastustest on peatükis 2.3.2.4.

2.3.2.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid

Küsisin (LISA 3) osalenute käest, kas neil on oma lasteaia territooriumil statsionaarne liiklusväljak. Enne küsimust näitasin neile erinevate liiklusväljakute pilte. Kõigi kolme lasteaia lapsed (15 last) teadsid, et neil on see olemas. Näide lapse vastusest:

Lasteaed 3: Meil on selline roheline liiklusväljak. Üks rada on väiksematele ka.

Seejärel küsisin neilt, kuidas nad on sellel liiklusväljakul liiklust õppinud. Koolieelikud tõid välja mitmekesiseid tegevusi. Kõik vastanud olid seal jalgrattaga ja tõukerattaga sõitnud, viis last on politseimänge mänginud.

Näide vastusest:

Lasteaed 1: *Sinka-vonka sõitnud joonte vahelt läbi. Me kunagi hüppasime nende väikeste nuppude peal ühe või kahe jalaga. Kui punane joon on maas, siis pidi seisma ja vaatama, kas keegi tuleb.*

Järgmiseks küsisin, missugune tegevus või mäng on neile kõige rohkem meeldinud. Kõik lapsed kolmest lasteaiaast ütlesid, et neile meeldib jalgrattaga sõita ja nende lasteaias on see lubatud. Kolm last lasteaiaast 2 veel lisasid, et neile meeldib võidu sõita ja mäng, et liiklevad jalakäijad ja jalgratturid, lisaks nad on teinud mängu „Tähelepanu-valmis olla-start“.

Küsisin, kas õpetaja on liiklusväljakul nendega läbi viinud liiklummänge või harjutusi ainult jalakäijana või on nad ka jalgrattaga teinud seal harjutusi ja mänge. Kõik 15 last on olnud liiklusväljakul nii jalakäijad kui ka jalgratturid. Näide lapse vastusest:

Lasteaed 1: *Meil on näiteks selline mäng, kus on jalakäijad ja jalgratturid ja siis on üks ülekäigurada ja punaste joonte sees oleme jalgratastega sõitnud.*

Seejärel küsisin, mis moodi neile meeldiks liiklust õppida, kui nad saaksid ükskõik kus seda teha ja ise kõik välja mõelda. Lasteaia 1 lapsed ei olnud ühel meelel ning kolm last tahaksid pigem õppida õues, kaks toas. Lasteaia 2 üks laps ütles, et tema õpiks liikluslinnakus (eraettevõtte liiklusväljakul siseruumis), kuid kui on tahtmist saada värsket õhku, siis pigem liiklusväljakul. Teised neli sellest rühmast õpiksid statsionaarsel liiklusväljakul lasteaias. Lasteaia 3 olid kõik lapsed ühel meelel ja ütlesid, et neile meeldib liikluslinnak (s.t eraliikluslinnak siseruumis) väga, sest seal on päris märgid ja saab autodega sõita, kuid oma lasteaia rühmaga nad seal käinud ei ole.

Uurisin, mis peaks olema nende arvates lasteaia hoovis ja liiklusväljakul, et saaks hästi liiklust õppida. Lastele väga meeldiks, kui oleksid liiklummärgid ning mida rohkem seal erinevad liiklusega seonduvaid õppevahendeid on, seda parem. Näide laste vastusest:

Lasteaed 1: *Valgusfoor ja liiklummärgid võiksid olla.*

Lasteaed 2: *Kõnnitee märk. Võiksid olla siuksed kohad, et saaks vahepeal oma jalgu puhata. Mulle meeldiks õppida liikluslinnakus, sest seal on palju asju. Et oleks ülipalju maju, loomakujusid. Võiks olla veel parem liiklusrada.*

Lasteaed 3: *Mingid märgid. Et saab nagu aru, et kui on stopp siin, siis ei tohi edasi sõita. Et puud ei tohi ees autodel olla.*

Viimaseks küsimuses uurisin, kas nad on kuskil liikluslinnakus käinud ja kellega käisid. Küsimuse eesmärgiks oli võrrelda laste hinnanguid lasteaias olemasolevatele liiklusväljakutele ja neile, mis asuvad lasteaia territooriumilt väljas ning on rohkem tehniliselt keerukamad. Kaksteist koolieelikut viieteistkümnest oli käinud liikluslinnakus. Selle küsimuse peale läksid lapsed elevile ja neil tuli palju rohkem tegevusi meelde kui lasteaia statsionaarsel liiklusväljakul. Nad on käinud seal oma peredega või lasteaia kaaslaste sünnipäevadel. Kõikidele, kes seal käinud olid, meeldis väga. Toodi välja, et seal oli päris valgusfoorid, üks tunnel, maja ning seal saab päriselt autoga sõitma õppida.

2.3.2.2. Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid

Intervjuu küsimused statsionaarsete ja teisaldavate lasteaeda puhul olid samad. Esimeseks küsimuseks oli, kas neil on lasteaias olemas liiklusväljak. Näitasin neile enne küsimuste esitamist erinevate liiklusväljakute pilte (seal hulgas ka teisaldatavaid liiklusväljakuid). Viis last viieteistkümnest teadsid, et neil on teisaldatav liiklusväljak. Näide laste vastustest:

Lasteaed 4: *Ei, kuid meil on üks tiiruring ümber maja.*

Lasteaed 5: *On lähedal. Me oleme seal sõitnud.*

Lasteaed 6: *Ei ole.*

Järgmiseks küsisin, kuidas nad on liiklusväljakul liiklust õppinud, sest Civitta 2015. aasta uuringus oli välja toodud, et nendel lasteaedadel on teisaldatav liiklusväljak. Tulemustest selgus, et kümme last 15st oskasid nimetada erinevaid tegevusi. Lasteaias 4 tuli lastele meelde, et nad on teinud liiklusemängu politseinikutega ja seal saab jalgrattaga sõita. Lasteaia 5 laps tõi välja, et nad on liiklusväljakul mänginud nii, et on jalakäijad ja autod. Kaks last ütlesid, et nad on seal kaheksat sõitnud ja ka kõndinud ning kaks last on ka trikirattaga ja rulaga seal sõitnud. Lasteaias 6 lastel (mitte ühelgi) ei tulnud neile meelde, et neil on teisaldatav liiklusväljak, kuid üks vastanu ütles, et liiklusväljakul saaks sõita sinka-ronka ning ülejäänud on liiklust õppinud emme-issiga.

Seejärel küsisin lastelt, missugune tegevus/mäng neile kõige rohkem liiklusväljakul on meeldinud ja kas õpetaja on teinud harjutusi või liiklusemängu ainult jalakäijana või on nad

ka jalgrattaga seal sõitnud. Lasteaia 4 lapsed ütlesid, et neile meeldis, kui politseinikud käisid rääkimas ja et neil väga ei lubata jalgrattaga või tõukerattaga sõita lasteaia hoovis. Lasteaiast 5 kaks last ütlesid, et nad on liiklusväljakul mänginud nii, et on autod ja jalakäijad ning see on nende lemmikmäng. Kõik vastanud lasteaia 5 ütlesid, et nende lasteaias on lubatud sõita jalgrattaga ja tõukerattaga. Lasteaed 6 lapsed olid küllaltki vaiksed ja nad ütlesid seda, et neile enamasti ei lubata jalgratta sõita lasteaia hoovis ning mitte keegi ei osanud välja tuua, mis mäng neile teiseldataval liiklusväljakul enim on meeldinud.

Järgmiseks küsisin lastelt, mis moodi neile meeldiks liiklust õppida, kui nad saaksid välja mõelda ükskõik mida. Sarnaselt statsionaarsete liiklusväljakutega koolieelikute vastustega ütlesid ka teisaldatavate liiklusväljakutega koolieelikud, et nad sooviksid võimalikult palju õppevahendeid liiklusväljakutele. Viis last tahaksid õppida pigem õues ja kümme last töid välja, et tahaksid sõita jalgratastega, sest neil väga ei lubata sõita. Näide lapse vastusest:

Lasteaed 4: Tahaks õppida torbikutega ja võiks olla liikluslinnak.

Seejärel küsisin, et mis peaks olema nende arvates lasteaia hoovis ja liiklusväljakul, et lasteaias saaks hästi liiklust õppida. Ka siit selgus, et viieteistkümnele lapsele meeldivad liiklusmärgid ja valgusfoorid ning nagu ka statsionaarsete liiklusväljakutega lapsed vastasid, meeldib ka teisaldatavate liiklusväljakutega lastele liikluslinnakus käia. Näide laste vastusest:

Lasteaed 4: Lasteaia tupp tahaks endale küll sellist nagu liikluslinnak on. Nt liiklusmärgid ja valgusfoorid ning valgustus.

Lasteaed 5: Sõidukid ja liiklusmärgid ikka.

Viimaseks küsimuseks uurisin, kas nad on käinud liikluslinnakus ning kellega nad seal käisid. Igast lasteaia kaks last viiest ei olnud käinud, ehk siis liikluslinnakus on käinud üheksa last viieteistkümnest. Ja nagu ka statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades, olid nende lasteaedade koolieelikud seal käinud peredega või sünnipäevadel, mitte lasteaiarühmaga.

2.3.2.3. Lasteaiad, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut

Lasteaedadele, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut, koostasime juhendajatega natukene teistsuguse küsimustiku (LISA 4). Esimeseks küsimuseks peale piltide näitamist ja nende selgitamist oli ikka, kas neil on olemas lasteaias liiklusväljak. Kõik lapsed vastasid, et neil statsionaarset ei ole. Viis last ütlesid, et neil on see maha joonistatud vahetevahel ja neli last ütlesid, et neil on lasteaia õues üks ring, aga ilma märkideta. Näide vastusest:

Lasteaed 8: *Ei ole, aga üks päev joonistati kriitidega maha rada ja sai sõita jalgratta ja tõukerattaga.*

Järgmiseks küsimuseks oli, et kui neil ei ole, siis kuidas nad õpivad lasteaias liiklust tundma. Lasteaiast 7 kolm last vastasid, et õpivad linnas ja neljas ütles, et mängivad mängu „Laps-jalgratas-ema“. Viies laps ei osanud midagi välja tuua. Lasteaiast 8 üks laps ütles, et neil on mõned legomärgid ja saavad jalgrattaga sõita. Kaks last tõid välja, et õpivad reaalses liikluses ning on seal alati väga tähelepanelikud. Lasteaiast 9 kolm last ütlesid, et neil on liiklusemärgid ja nad mängivad sellist mängu, et nad ise mõtlevad, kuhu nad liiklusemärgid panevad ja siis sõidavad seal ise nagu nad oleksid autod. Üks laps veel lisas, et neil on raamatud, mis on liikluse jaoks mõeldud ning neil on selline karp, kus on päris liiklusemärgid. Nad saavad ka legodest ehitada maju, autosid ja autoteid ning neil on ka liikluspulse. Seejärel küsisin, missugune liiklusemäng- või tegevus neile kõige rohkem meeldib. Näide vastustest:

Lasteaed 8: *Olavi isa on politseinik, tema käis meiega rääkimas. Politsei ja kull- üks on politsei ja peab teisi kinni püüdma ja kui saab kätte, viib vanglasse. Mingi mäng valgusfooriga, aga ei tule rohkem meelde.*

Lasteaed 9: *Liiklusemärke meeldib õppida ja jalgrattaga sõita.*

Järgnevalt küsisin, kas neil on lubatud sõita jalgrattaga/tõukerattaga. Lasteaed 7 lapsed ütlesid, et nad saavad sõita jalgrattaga ringi ja kui on kevad, siis saavad võibolla rulaga ka sõita. Lasteaed 8 koolieelikud ütles, et ükskord oli jalgratta päev, aga muidu on nii, et kui hommikul tuled, siis võib sõita, aga päeval ei tohi sellega lasteaias sõita. Lasteaed 9 lapsed võivad sõita nii jalgrattaga kui ka tõukerattaga.

Seejärel küsisin, kuidas neile meeldiks liiklust õppida. Lasteaed 7 lapsed ütlesid, et neile meeldiks liiklusväljakul õppida. Lasteaed 8 kaks last tahaksid õppida elektriautodega ja oleks lähedam kui õpiksid liikluslinnakus. Lasteaed 9 lapsed ütlesid, et nad tahaksid õppida jalgrattaga sõites liiklust ja et oleks lasteaias rada, kus saaks sõita ja oleksid väiksed triibud maas.

Järgmisena küsisin, mis peaks olema lasteaia hoovis ja liiklusväljakul, et saaks hästi liiklust õppida. Kõikidest uuringus osalevatest liiklusväljakuteta lasteaedadest öeldi, et võiksid olla liiklusmärgid.

Lasteaed 9: *Ülekäigurada. Liiklusmärgid. Siukesed nagu majad, kus võib sisse minna, nagu lastemajad. Laste jalgrattaparkla. Niimoodi saaks, et meil oleks lasteaias samamoodi triibud ja valgusfoorid ka.*

Viimaseks küsimuseks oli, kas nad on käinud liikluslinnakus ning kellega. Kolmteist last viieteistkümnest oli käinud liikluslinnakus. Nad on käinud seal oma lasteaiakaaslaste sünnipäevadel või oma perega.

2.3.2.4. Kokkuvõte koolieelikute vastustest

Viisteist uurimuses osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiast teadsid peale tutvustavate piltide vaatamist, et neil on statsionaarne liiklusväljak, kuid ainult viis teisaldavate liiklusväljakutega koolieelikut teadsid, et neil on oma lasteaia territooriumil teisaldatav liiklusväljak. Intervjuu käigus tulid siiski välja liiklusväljakul läbiviidavad tegevused. Liiklusväljakuteta vastanud teadsid, et neil ei ole statsionaarset liiklusväljakut. Vastustest jäi kõlama, et lastele meeldib sõita jalgrattaga ja kolme lasteaia koolieelikute sõnul (15 last) ei lubata neil sellega tihti peale sõita, kuigi nad väga tahaksid. Läbiviidavad tegevused on eritüüpi liiklusväljakutel sarnased – jalgratastega on sõidetud slaalomit, sõidetakse võidu ja lisaks ollakse ka jalakäija rollis ning mängitakse mängu, kus on eritüüpi liiklejad.

Kõikides uurimuses osalenud statsionaarsete, teisaldavate liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedades oli populaarne liikluslinnakus käimine. Koolieelikute meeldiks, kui liiklusväljak sarnaneks liikluslinnakule. Ideaalsel liiklusväljakul peaks olema nende sõnul liiklusmärgid, lisaks valgusfoorid, valgustus. 1/3 lastest sooviks ka sõidukeid (akuautosid). Ükski lasteaiarühm seal oma õpetajaga ei olnud käinud, ainult lasteaia

kaaslaste sünnipäevadel või oma vanematega. Tulemusest saab järeldada, et liikluslinnakus käimine on 6-7aastaste laste seas väga populaarne, kuid lasteaiarühmaga seal ei käida.

2.3.3. Lasteaiaõpetajate küsitluse tulemused

Alljärgnevalt teen kokkuvõtted lasteaiaõpetajate küsitluste tulemustest. Kategoriseerin ka siin lasteaiaid kolme gruppi- statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid, teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaiaid ja lasteaiaid, kus veel ei ole liiklusväljakut. Peatükis 2.3.3.4. teen kokkuvõtva analüüsi õpetajate vastustest.

2.3.3.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid

Õpetajate käest küsisin (LISA 4), milliseid teemasid nad käsitlevad liikluskasvatuses erinevatel aastaajadel. Tulemused on esitatud Tabelis 1 (LISA 9). Lasteaias 1 käsitletakse kevadel näiteks sõidutee ohutut ületamist, paremat ja vasakut poolt ja ohutut sõitu jalgrattaga. Lasteaias 2 õpitakse rattaga liiklemise ja jalakäijana liiklemise reegleid. Lasteaias 3 õpitakse liiklemist lasteaia õuealal ja siseruumides, räägitakse tee ja ristmiku ületamisest ning liiklusmärkidest. Talvel käsitletakse kõikides lasteaedades lume ja libedusega seotud ohte liikluses ning kevadeti õpitakse ohutut jalgrattasõitu. Kõik uurimuses osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega koolieelsed lasteasutused ei võta uut teemat suvekuudeks, vaid kordavad õppeaastal õpitut.

Küsitluses palusin nimetada õpetajatel kolm liikluskasvatusega seonduvat teemat ja tegevust, mis neil oli kavandatud septembri või oktoobri nädalakavadesse. Lasteaia 1 õpetaja kirjutas, et nad õppisid sebrat, valgusfoori ja rääkisid ohutusvahenditest. Lasteaia 2 lapsed sõitsid rattaga liiklusväljakul, rääkisid hommikuringis liiklemisreeglitest ja harjutasid õppekäikudel liiklust. Lasteaia 3 lapsed õppisid liiklust lasteaia õuealal ja lasteaia territooriumilt väljaspool, õpiti liiklusmärkide tähtsuse ja vajalikkuse kohta ning kuidas sõiduteed ületada. Selle küsimuse eesmärgiks oli eelkõige näha, kas lasteaiaid toovad välja liiklusväljaku kasutamise oma nädalakavas. Iga vastanud statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia õpetaja kirjutas nädalakavasse mõne liiklusväljakul toimuva tegevuse, samas harjutati ka liiklemist reaalses liikluses – tänaval.

Õpetajate käest küsisin, mis on nende enim kasutatav õppevahend liikluskasvatuses. Vastuseks toodi ühe lasteaia poolt, et enim kasutatakse lasteaia liiklusväljakut ja kahe lasteaia vastused olid, et peale liiklusväljaku kasutatakse väga palju ka reaalses liikluses

õppekäikudel. Lasteaia 3 õpetaja tõi välja, et kõige parem on otsene õpetamine ja juhendamine tänaval ja nad kasutavad Bee Boti mesilast (liikumine edasi-tagasi, paremale-vasakule). Bee-Bot on põrandarobot, kes aitab lahendada ülesandeid ja kelle abil leidakse õigeid vastuseid, kasutades õpimatte (Hitsa, 2016.) Küsisin, milline on õpetajate arvamus liiklusväljaku kui õppevahendi vajalikkusest õppetöös. Kõik õpetajad leidsid, et see on väga vajalik.

Seejärel soovisin teada, kas nad eelistaksid statsionaarset liiklusväljakut teisaldatavale ja palusin põhjendust. Õpetajatel ei olnud ühtset arvamust. Lasteaia 1 õpetaja soovis pigem statsionaarset liiklusväljakut, lasteaia 2 õpetaja pigem teisaldavat, sest sel juhul saab vastavalt vajadusele kohta ja tingimusi muuta ning lasteaia 3 õpetaja sooviks, et oleksid olemas mõlemad variandid, et erinevate ürituste raames paigaldada liiklusväljakutele teisaldatavad vahendid.

Järgmiseks palusin õpetajate arvamust sellest, missugune võiks olla ideaalne liiklusväljak. Lasteaia 1 õpetaja vastas, et liiklusväljak võiks olla võimalikult lähedane reaalsele liiklusele. Lasteaia 2 õpetaja jättis vastamata küsimuse. Lasteaia 3 õpetaja ütles, et ideaalsel liiklusväljakul peaksid olema tõepärased märgid.

Küsisin, kas midagi võiks nende statsionaarsel liiklusväljakul veel olla ja kas neil on ettepanekuid/mõtteid liiklusväljakute osas. Lasteaedade 1 ja 3 õpetajad sooviksid liiklusmärke ja valgusfoori ning et igal lasteaial oleks oma liiklusväljak. Lasteaia 3 õpetaja lisas veel, et võiks olla liiklusväljakud lasteaia territooriumil, kus oleks piiratud tee jalakäijatele ja jalgratturitele. Tema sõnul võiksid olla kindlasti ka suunavad märgid tee ääres ning asfaldile joonistatud. Lasteaia 2 õpetaja jättis küsimuse vastamata.

2.3.3.2. Teisaldatavate liiklusväljakuga lasteaiad

Teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaiaõpetajate käest küsisin samuti, missuguseid teemasid nad käsitlevad erinevatel aastaegadel. Kõik lasteaiad õpivad sügisel sõidutee ületamisest ja helkuri teemat. Talvel räägitakse libeda tee iseärasustest, kevadel rattaga sõitmisest ja kiivri kandmisest ning nagu statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedade puhul, korratakse suvel peamiselt õppeaasta jooksul õpitut. Täpsemad vastused on kirjas Tabelis 2 (LISA 9).

Palusin koolieelikute õpetajatel nimetada kolm liikluskasvatusega seonduvat teemat/tegevust, mis neil oli kavandatud septembri või oktoobri nädalakavadesse. Lasteaia 4 vastanu tõi välja, et õpivad liiklusmärke, ohutut teed kodust lasteaeda ja tagasi ning helkuri kandmist. Lasteaias 5 räägivad samuti helkurist ja kuidas ületada teed. Lasteaia 6 õpetaja tõi välja kaks tegevust – katsed helkuriga ja helkurita ning praktiline tegevus – teede ületamine. Siinkohal ei toodud otseselt välja liiklusväljaku kasutamist, vaid pigem reaalses liikluses õppimist.

Järgmises küsimuses, kus küsisin enim kasutatud õppevahendite kohta, sain kahelt lasteaialt kolmest teada, et nad kõige rohkem kasutavad õppevahenditena teisaldatava liiklusväljaku loomise jaoks mõeldud materjale. Lasteaia 4 õpetaja kirjutas, et kasutavaid õppimisel suuri pilte/liiklusmärke, memory mängu ja tänaval õppekäigul käimist. Lasteaia 5 õpetaja kasutab liiklusväljaku loomiseks liikluskohvrit. Lasteaia 6 õpetaja kasutab enim liiklusmärke, liikluslotot ja liikluslauamänge, teevad katseid väikese kiivri ja munaga ning neil on olemas ka liiklusaabitsad ja töövihikud.

Küsisin õpetajatelt, milline on nende arvamus liiklusväljaku kui õppevahendi vajalikkusest õppetöös. Kõik teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedade õpetajad hindasid liiklusväljakut väga oluliseks.

Järgnevalt uurisin, kas nad eelistaksid statsionaarset liiklusväljakut teisaldatavale ja palusin põhjendada. Lasteaia 4 õpetaja kirjutas, et ta eelistaks statsionaarset liiklusväljakut, kuigi talve peale mõeldes oleks kindlasti parem teisaldatav liiklusväljak. Lasteaia 5 õpetaja kirjutas, et võiksid olemas olla mõlemad variandid ja nii on nende lasteaias. Lasteaia 6 õpetaja vastas, et eelistab statsionaarset ning seda saab kasutada siis, kui on vaja.

Küsisin õpetajate käest, missugune võiks olla ideaalne liiklusväljak. Õpetajad sooviksid võimalikult vaheldusrikast liiklusväljakut, kus oleks olemas palju erinevaid komponente. Teisaldatava liiklusväljakuga lasteaia 4 õpetaja leidis, et liiklusväljak võiks olla suur ja silmapaistev. Lasteaia 5 õpetaja soovib, et liiklusväljak oleks turvaline ja läbi mõeldud ning lasteaia 6 õpetaja ütles, et võiksid olla erinevad tasapinnad, valgusfoor, ülekäigurada, olulisemad liiklusmärgid ning teed erinevate liiklejate jaoks.

Küsisin õpetajate käest, kas midagi võiks nende teisaldataval liiklusväljakul veel olla, mida hetkel nende lasteaias ei ole. Ükski lasteaiaõpetaja ei osanud midagi välja tuua,

missuguseid õppevahendeid nende lasteaiale oleks juurde vaja, kuid lasteaia 5 õpetaja ettepanekuks oli igale lasteaiale oma liiklusväljak.

2.3.3.3. Lasteaiad, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut

Õpetajate käest küsisin, milliseid teemasid nad käsitlevad liikluskasvatuses erinevatel aastaagadel. Ka lasteaedades, kus ei ole liiklusväljakuid, toodi välja, et õpitakse sügiseti helkuri teemat ja õpitakse, kuidas liigelda tänaval ja kuidas ületada teed. Talvel räägitakse libedusest, pimedast ajast, kevadel kahes lasteaia jalgrattaga sõitmise reeglitest. Suvel korraldatakse enamasti õpitut ja räägitakse linnas väljas liiklemise reeglitest. Tabelis 3 (LISA 9) on välja toodud kõikide osalenud lasteaiaõpetajate vastused, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut.

Palusin nimetada kolm liikluskasvatuses seonduvat teemat/tegevust, mis neil oli kavandatud septembri või oktoobri nädalakavadesse. Lasteaia 7 õpetaja vastas, et rääkisid ohtudest ja liiklemisest tänaval, helkurist ja ühistranspordist. Lasteaia 8 õpetaja ütles, et neil oli jalgratta kolmapäev, õppisid kiivri kandmise olulisust, rääkisid läbi helkuri kandmise reeglitest ja meisterdasid helkureid. Lasteaia 9 koolieelikute rühm rääkisid helkurist, valgusfooridest ja tegid õppekäigu tänaval. Liiklusväljaku puudumisel vastanud lasteaia kasutavad liiklemiseks tänavaid väljaspool lasteaia territooriumit.

Seejärel küsisin õppevahendite kohta, mida nad kasutavad liiklust õppides. Lasteaia 7 lapsed vaatavad õppefilme ja käivad tänavatel õppimas liiklust. Lasteaia 8 koolieelikutel on olemas suured liiklusemärgid ja õpitakse fooritule märke. Lasteaia 9 lastel on mapp, kus on sees liiklusemärgid ja pusle „Lapsed liikluses“.

Järgmiseks küsisin õpetajatelt, missugune on nende arvamus liiklusväljaku kui õppevahendi vajalikkusest. Kõik õpetajad vastasid, et liiklusväljak on väga vajalik, kuigi neil seda enda lasteaia õuealal veel ei ole.

Lasteaiad 7 ja 8 õpetajad eelistavad teisaldatavat liiklusväljakut, sest liiklusväljakut oleks hea kasutada nii välis- kui ka siseruumides. Lisaks mainiti, et teisaldatav väljak aitab vahendeid kaitsta ilmastiku eest ja kui see pole kogu aeg nähtav, siis on see lastele uudne ja huvitav. Lasteaia 9 õpetaja kirjutas, et võiks olla pigem statsionaarne, sest see on kohapeal kogu aeg olemas, kuid võiks olla teisaldatavad liiklusemärgid.

Küsisin õpetajate käest, missugune võiks olla ideaalne liiklusväljak. Ka nende õpetajate vastustest selgub, et mida rohkem võimalusi, seda parem. Lasteaia 7 õpetaja vastas, et ideaalsel liiklusväljakul peaks olema kõik vajalik olemas, et turvaliselt linnas liigelda. Lasteaedade 8 ja 9 õpetajad sooviksid liiklusmärke, ülekäiguradasid, valgusfoore ning erinevaid teosasid nii jalakäijatele kui ka jalgratturitele.

Viimaseks küsimuseks olid mõtted ja ettepanekud liiklusväljakute osas. Lasteaia 7 õpetaja kirjutas, et neid võiks lasteaedades rohkem olla ja lasteaia 9 koolieelikute rühma õpetaja, et oleks vaja kohta, kus vajalikke vahendeid hoida. Lasteaia 8 õpetaja ei vastanud sellele küsimusele.

2.3.3.4. Kokkuvõtte õpetajate vastustest

Statsionaarsete ja teisaldavate liiklusväljakutega lasteaedades kui ka liiklusväljakuteta lasteaedades õpitakse sügiseti sõidutee ohutut ületamist, jalakäijana liiklemise reegleid, räägitakse helkuri vajalikkusest. Talviti pööratakse kõikides uurimuses osalenud lasteaedades palju tähelepanu ohutule liiklemisele muutuvate ilmastikutingimuste tõttu. Kevadeti õpitakse sarnaseid teemasid nagu sügisel ning kaheksa vastanut tõid välja rattaga liiklemise oma lasteaiarühma kevadises õppes. Suvel korratakse õpitud teemasid.

Iga vastanud statsionaarse liiklusväljakuga lasteaed kirjutas septembri/oktoobri nädalakavasse mõne liiklusväljakul toimuva tegevuse – õpitakse sebrat ja valgusfoori, rattasõitu liiklusväljakul, liiklust lasteaia õuealal. Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiad tõid välja eelkõige reaalses liikluses õppimise õppekäikudel – õpitakse ühes lasteaias ohutut teed kodust lasteaeda ja tagasi ning kahes lasteaias, kuidas ületada teed õigesti (seda saab teha nii lasteaia liiklusväljakul kui ka reaalses liikluses). Kahes liiklusväljakuta lasteaia nädalakavas oli välja toodud õppekäik tänaval ning kolmandal lasteaial oli jalgratta kolmapäev lasteaia õuealal.

Ühes statsionaarse liiklusväljakuga lasteaiast öeldi, et enim kasutatakse lasteaia liiklusväljakut ja kahe statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia õpetajate vastused olid, et peale liiklusväljaku kasutatakse ka reaalset liiklust õppekäikudel. Teisaldatava liiklusväljakuga lasteaiad kasutavad õpetajate sõnul õppevahenditena ühes lasteaias liikluskohvrit ning teistes liiklusmärke. Liiklusväljakuta lasteaedades kasutatakse enim liiklusmärke ning üks õpetaja tõi välja, et õpivad eelkõige liiklust tänaval.

Kõik vastanud (seal hulgas nii liiklusväljakutega kui ka liiklusväljakuteta lasteaiaid) töid välja liiklusväljaku olemasolu vajalikkuse. Liiklusväljak aitab kaasa koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava õpiväljundi saavutamisele. Statsionaarsete liiklusväljakutega õpetajad sooviksid olemasolevate liiklusväljakutele liiklusmärke ning valgusfoore. Teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedade ja liiklusväljakuteta lasteaedade õpetajate sõnul, peaks liiklusväljak olema suur, silmapaistev, hästi läbimõeldud, valgusfooride, liiklusmärkidega ja kõnniteega kui ka jalgrattateega. Neli õpetajat eelistaksid teisaldatavaid liiklusväljakuid, kolm sooviksid, et oleks nii statsionaarne kui ka teisaldatav (kombineeritud liiklusväljaku tüüp) ja kaks õpetajat, et ainult statsionaarne liiklusväljak.

2.3.4. Lasteaedade õppekavade seos liikluskasvatuse ja liiklusväljakutega nende olemasolul

Selles peatükis toon välja, kuidas on uuritavate lasteaedade õppekavades liikluskasvatus välja toodud. Lisaks uurin, kas ning kuidas on olemasolevad liiklusväljakud mainitud õppekavades.

2.3.4.1. Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid

Statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia 1 õppekava saatis õpetaja mulle e-maili peale. Seal on kirjas, et süvendatult toimub liiklusõpetus, mida toetab laste liiklusväljak ja mille tulemusena on valminud õppefilmid. Liiklusväljakul läbiviidavaid tegevusi kirjeldatud ei ole.

Lasteaia 2 õppekavas on välja toodud, et lasteaia kõrval on liiklusväljak ning lasteaia õuealal asub staadion ja jalgrattaga sõitmise plats. Selle lasteaia õppekavas on eraldi välja toodud kuude lõikes vanuse kaupa rühmades läbiviidavad tegevused. On näha, et liikluskasvatuse õpetamine on süsteemne ja järjepidev. 6-7 aastaste üheks õppevaldkonnaks on liiklusohutus. Teemad, mis on seotud liiklusväljakutega: liiklusmärgid, helkur, ohutu rattasõit. (Tallinna Lasteaed Vikerkaar õppekava, 2014.)

Lasteaia 3 õppekava ei olnud üleval internetis ning õpetaja käest sain õppeaasta 2016/2017 aasta tegevuskava. Lasteaia 3 õppeaasta 2016/2017 eesmärgiks on, et lapsel on ohutuks liiklemiseks vajalikud teadmised, oskused ja harjumused. Eraldi peatükina on välja toodud

liikluskasvatus, kuid lasteaia territooriumil olevast liiklusväljakust ei ole kirjutatud. (Tallinna Kivila Lasteaed, 2016.)

2.3.4.2. Teisaldavate liiklusväljakutega lasteaiaid

Eelmises lõigus oli kirjeldatud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedade õppekavade seosest liiklusväljakute kasutamisega. See lõik käsitleb valimisse jäänud teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedade õppekavasid. Lasteaia 4 õppekavas on iga vanuse kohta välja toodud õpiväljundid liikluse teemal. Üheks näiteks: koolieelik teab, kuidas ületada ristmikku. (Tallinna Männiku Lasteaed, 2013.)

Lasteaia 5 õppekava saatis õpetaja mulle e-maili peale. Seal on samuti välja toodud õpiväljundid vanuse gruppide suhtes. 6-7aastane peab õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena teadma, et jalgrattasõit on tervislik ja keskkonnasõbralik, peab teadma liikluseeskirju (seal hulgas liiklusmärke), peab oskama ületada teed, kui ei ole valgusfoori või sebrat. 6-7aastaste põhiliikumised ja ülesannete kirjeldused on õppekavas olemas. Teisaldatava liiklusväljaku kui õppevahendi süsteemset kasutamist ei ole õppekavas kirjeldatud.

Kolmanda teisaldatava liiklusväljakuga lasteaia õppekava ei ole avalikult internetis. Lasteaiast ei soovitud seda mulle saata.

2.3.4.3. Lasteaiad, kellel ei ole oma lasteaia territooriumil liiklusväljakut

Lasteaias 7 ei ole liiklusväljaku kasutamise võimalust, kuid nende lasteaia õppekava on põhjalik ning seal on kirjas mitu tegevust valdkonnas „Mina ja keskkond“. Seitsmenda eluaasta lõpuks peab oskama laps kirjeldada oma teekonda kodust lasteaiani, peab teadma, kuidas ületada ristmikku ja teab rulluisukude ja rulaga sõitmise nõudeid. Lisaks teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides. (Tallinna Tuule Lasteaed, 2013.)

Lasteaia 8 õppekavas on eraldi peatükk „Liikluskasvatus“. Lasteaias õpetatakse liikluskasvatust lasteaia siseruumides, lasteaia õuealal ning väljaspool lasteaeda lähtuvalt sellest, kui vana on laps. Õppekavas on kirjas iga vanusegrupi kohta õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused liikluskasvatases ning ka viisid, kuidas neid õpiväljundeid saavutada. Näiteks tehakse liikumisharjutusi takistuste vahel ning sõidetakse

jalgrattaga vigursõidurajal. Lisaks on kirjas, et kõik 6–7aastased läbivad jalakäija eksami. (Tallinna Asunduse Lasteaed, 2016.)

Lasteaia 9 õppekava ei olnud avalikult üleval ja mulle seda eraldi ei saadetud, vaid oli arengukava aastateks 2014–2016. Seal on kirjas, et asukohast sõltuvalt pööratakse suurt tähelepanu liikluskasvatusele. Arengukavas oli soov rajada liiklusväljak uuendatud asfaldile, aga seda veel see aasta ei olnud. Eraldi oli välja toodud, et toimub Maanteeametiga liiklus- ja ohutusalane koostöö. (Tallinna Endla Lasteaed, 2013.)

2.3.4.4. Kokkuvõtte lasteaedade õppekavade seosest liikluskasvatusega ja liiklusväljakutega

Liikluskasvatust on uurimuses osalenud lasteasutuste õppekavades rõhutatud ja väärtustatud. Õpetajate vastused liikluskasvatuse olulisusest ja prioriteetsusest on kirjas ka lasteaedade õppekavades.

Tulemusest saan järeldada, et valimis olevad statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiad ei ole kirjeldanud liiklusväljakul toimuvaid tegevusi spetsiifiliselt, kuid liikluskasvatus on olulisel kohal ning välja toodud ka nende lasteaedade õppekavades. Teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedade seas ei ole välja toodud teisaldatava liiklusväljaku süsteemset kasutamist, kuid siiski on järjepidev liikluskasvatuse õpetamine. Uuringus osalenud koolieelsed lasteasutused, kellel veel ei ole liiklusväljakut, on oma õppekavades põhjalikumalt kirjutanud liikluskasvatuse läbiviimisest kui statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiad. Ühel statsionaarse liiklusväljakuga lasteaial, kahel teisaldatava liiklusväljakuga lasteaial ja kahel liiklusväljakuta lasteaial on toodud õppekavades välja vanuseklasside lõikes liikluskasvatuse õpiväljundid (see tähendab viiel koolieelsel lasteasutusel üheksast).

2.4. Arutelu

Käesolevas peatükis vastan püstitatud uurimisküsimustele. Toetun arutelus diplomitöö teoreetilisele osale ja uurimustulemustele.

Õpetajate ja laste vastuste ning dokumendianalüüsi põhjal sain teada, et liikluskasvatuse läbiviimine on sarnane liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta koolieelsetes lasteasutustes. Oma uurimuses ma ei küsinud õpetajatelt, kui tihti nad läbivad liiklusteemat ja kui palju

kasutavad liiklusväljakut, et vältida hinnangute andmist lasteaia juhtide ja õpetajate vastuste vahel. Civitta 2015. aastal läbiviidud uuringust selgus, et uuritavate statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades planeeritakse vähemalt kord nädalas liiklusteema omaette valdkonnana. Ühes teisaldatava liiklusväljakuga lasteaias on liiklusteema planeeritud vähemalt kord nädalas. Kahes teisaldatava liiklusväljakuga ja ühes liiklusväljakuta lasteaias on liiklusteema planeeritud kaks kuni kolm korda kuus. Kahes liiklusväljakuta lasteaias on liiklusteema planeeritud nädalakavasse omaette valdkonnana harvem kui kord kuus. (Civitta, 2016.) Civitta 2015. aasta uuringus osalenud lasteaedade juhtide vastuste põhjal, saab öelda, et liiklusteemat käsitletakse palju vähem liiklusväljakuteta lasteaedades. Minu uuringust seda välja tuua ei saa, sest teemade käsitlemine ja nende läbiviimine on sarnane, liiklusteemat käsitletakse nädalakavades ning uuritavate lasteaedade õppekavades välja toodud informatsiooni põhjal on liiklusteema prioriteetsel kohal.

Kõik osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaia õpetajad vastasid käesoleva uurimistööküsimustikus, et kasutavad liikluskasvatuse läbiviimises õppevahendina lasteaia liiklusväljakut ning laste vastused toetasid seda. Lapsed oskasid nimetada mitmeid tegevusi liiklusväljakul. Teisaldatava liiklusväljakuga lasteaiad kasutavad õpetajate sõnul õppevahenditena ühes lasteaias liikluskohvrit liiklusväljaku loomiseks ning teistes liikluskohvrit. Teisaldatava liiklusväljakuga lasteaedade laste jaoks oli kohati „liiklusväljaku“ mõiste võõras, kuid intervjuu käigus tuli välja liiklusväljakul läbiviidud tegevusi – mängivad, et on autod ja jalakäijad, jalgrattaga slaalomi sõitmine, harjutused jalakäijatele ja jalgratturitele. Civitta 2015. aasta uuringus vastasid kõigi kolme statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedade juhid, et liiklusväljakut kasutatakse vähemalt kord nädalas. Teisaldatava liiklusväljakut kasutatakse kahes lasteaias harvem kui kord kuus ning ühes kaks kuni kolm korda kuus. (Civitta, 2016.) Laste ja Civitta uuringu alusel saab teha järelduse, et kuna teisaldatavaid liiklusväljakuid kasutatakse Civitta uuringu vastuste põhjal vähem, on lastele ka „liiklusväljaku“ mõiste võõram. Statsionaarseid liiklusväljakuid kasutatakse õppevahendina regulaarselt nii Civitta uuringu, laste vastuste ja õpetajate vastuste põhjal.

Uuritavate lasteasutuste liiklusväljakutel sõidetakse laste sõnul jalgratastega ja tõukeratastega slaalomit (25 last 30st), hüpatakse „nupukeste peal“ ühe või kahe jalaga, kui punane on maas, siis jäädakse seisma ja vaadatakse, kas keegi tuleb. Lisaks tehakse

politseimänge, sõidetakse rulaga, mängu „Tähelepanu-valmis olla-start“, liigeldakse noolte järgi, jälgitakse liiklusmärke ja sõidetakse kaheksat.

Õpetajate vastuste põhjal õpitakse liiklusväljakul sõidutee ohutut ületamist ja ohutut sõitu jalgrattaga ja õpitakse jalgrattaga ja jalakäijana liiklemise reegleid. Liiklusväljakuteta lasteasutustes on liikluskasvatuse läbiviimise teemad sarnased ning erinevust ma ei täheldanud. Mängitakse mängu, kus on erinevat tüüpi liiklejad (nt jalakäijad ja jalgratturid), õpitakse legomängude ja liiklusraamatute ning liikluspusle abil; mängitakse valgusfoori mängu ning sõidetakse jalgratastega (kahes lasteaias).

Kahes teisaldatava liiklusväljakuga ja ühes liiklusväljakuta lasteaias ei lubata koolieelikute sõnul (15 last) neil jalgratastega tihtipeale sõita, kuigi nad väga tahaksid. Õpetajate vastustest tuli välja, et teisaldatava liiklusväljakuga lasteaias ei olnud ühegi lasteaia õpetaja poolt välja toodud sügiseti jalgratta sõit, küll aga mainisid kõik, et jalgrattaga sõitmist õpitakse kevadel. Ühes uurimuses osalenud liiklusväljakuta lasteaias ei toodud üldse välja jalgrattaga sõitmist erinevatel aastaegadel. Nii et siit võib luua seose, et kuna viisin läbi lastega intervjuu sügiskuul, arvasidki teisaldatava liiklusväljakuga koolieelikud, et nende lasteaias ei tohi üldse jalgrattaga sõita, kuigi õpetajate vastuste alusel võib sõita kevadeti. Civitta 2015. aasta uuringus kirjutati, et uurimuses osalenud kahes liiklusväljakuta lasteaias kolmest on lubatud jalgrattaga sõita lasteaia territooriumil. Kõikides uurimuses osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades võib sõita jalgrattaga ning uurimuses osalenud kõikides (3) teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaias ei tohi igapäevaselt (õpetajad vastasid, et kevadeti võib). (Civitta, 2016.) Kuna uuring viidi läbi 2015. aastal, siis on tõenäoline, et nüüd viiakse läbi teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedades jalgratturite õpet kevadeti, kuigi enne seda ei tehtud. Kõigis uurimuses osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades ja kahes liiklusväljakuta lasteaias on lubatud sõita jalgrattaga sügisel, kevadel kui ka suvel. Teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaedu iseloomustab see, et jalgrattaga sõiduvõimalused on tagatud kevadeti. Ühes liiklusväljakuta lasteaias ei tohi sõita nii Civitta uuringu kui ka laste ja õpetajate vastuste põhjal jalgrattaga.

Soome liikluspsühholoog Esko Keskinen on öelnud, et koolis käimine toob 6–7aastasele kaasa iseseisvumise liiklemisel ja lapse liiklemine eriti koos eakaaslastega suurendab õnnetuste riski (Keskinen, 2014). Kui 2015. ja 2016. aastal sattus jalakäijana liiklusõnnetustesse 12 kuni kuueaastast last, siis 7–9aastaseid aastal 2015 sattus

õnnetustesse 26 ja 2016. aastal 23. Jalgratturitena osales liiklusõnnetustes aastal 2015 üks kuni kuueaastane laps ja aastal 2016 neli, samas 7–9 aastaseid aastal 2015 seitse ja 2016. aastal kuus. (Maanteeamet.) Maanteeameti liikluskasvatuse kodulehel on välja toodud, et jalakäija õppes tuleb peale liiklusväljaku õppida liiklust ka reaalses liikluskeskkonnas (Sellenberg, 2013). Kõik uurimuses osalenud lasteaiaid väärtustavad õppimist reaalses liikluses.

Kõikide uurimuses osalenud õpetajate hinnang liiklusväljakule ühtis – nad leiavad, et liiklusväljak on väga vajalik õppevahend, mida saab igapäevases õppetöös kasutada liikluskasvatuse õpetamisel. Liiklusväljakute vajalikkus ja soov nende järele tuli välja ka Civitta 2015. aastal läbiviidud uuringust. Kõik käesoleva diplomitöö uurimuses osalenud liiklusväljakuta lasteaia juhid vastasid Civitta uuringus, et soovivad liiklusväljakut – olgu selleks kas statsionaarne või teisaldatav. (Civitta, 2016.) Neli minu uuringus osalenud õpetajat eelistaksid teisaldatavaid liiklusväljakuid, kolm sooviks, et oleks nii statsionaarne kui ka teisaldatav (kombineeritud liiklusväljaku tüüp) ja kaks õpetajat, et ainult statsionaarne liiklusväljak.

Statsionaarsete liiklusväljakute vaatluse tulemusena selgus, et kaks väljakut kolmest vajaksid peagi uut teekatemärgistust ning uusi õppevahendeid. Need liiklusväljakud on „kulunud“ ning neil puuduvad liiklusmärgid. Civitta uuringus kirjutas ühe statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia juht, et tunneb vajadust liiklusväljaku katte uuendamise järele, teine sooviks teisaldatavat foori, kolmas uuringus osalenud lasteaia juht ei tundnud vajadust täiendavate õppevahendite järgi liiklusväljakul. Teisaldatava liiklusväljakuga ühes lasteaias tuntakse puudust kõikvõimalikke uute õppevahendite järele, mis on seotud liiklusega ning kõik kolm uurimuses osalenud teisaldatava liiklusväljakuga lasteaeda sooviks endale liiklusteemalist õpperada. (Civitta, 2016.) Käesoleva uurimistöö küsimustikus vastasid osalenud statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedade õpetajad, et nad sooviks juurde liiklusväljakutele teisaldatavaid liiklusmärke ja valgusfoore. Kaks teisaldatava liiklusväljakuga lasteaeda sooviks ka valgusfoori enda liiklusväljakule.

Teoreetilises osas välja toodud kolme riigi liiklusväljakute näidete põhjal selgus, et nii Tšehhis kui ka Slovakkias on statsionaarsed liiklusväljakud valgusfooride ja liiklusmärkidega ning seal on pedaalidega autod. Taanis on teisaldatavad liiklusväljakud õppevahenditega, mis panevad lapsed proovile jalgratturitena keeruliste ülesannete täitmistel. Civitta 2015. aastal läbi viidud uuringust ja minu uurimusest tuli välja, et nii

õpetajatele kui ka lastele meeldiksid, kui liiklusväljakutel oleks erinevaid õppevahendeid ning saaks läbi viia tegevusi erivanuses ning eritüüpi liiklejagruppidele. 33 last 45st on käinud liikluslinnakutes sünnipäevadel ja/või koos oma vanematega, et paremini liiklust tundma õppida. Paljud lapsed tõid esile, et lasteaia territooriumil asetsev liiklusväljak võiks sarnaneda liikluslinnakule ning nad eelistaksid liikluslinnakut liikluse õppimiseks. Ka õpetajad soovivad eelkõige silmapaistvaid, põhjalikult läbimõeldud ja õppevahenditega liiklusväljakuid.

Liiklusohutusprogrammi 2003–2015 aasta üheks eesmärgiks oli liiklusohutusalase haridus- ja koolitussüsteemi efektiivne toimimine. Selleks on nüüd läbiva teemana liiklusohutusalane temaatika koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas. (Maanteeamet, 2016a, 36.) Diplomitöös tegin dokumendianalüüsi uurimuses osalenud lasteaedade õppekavadest, et teada saada, kuidas käsitlevad lasteaiaid liiklusteemat ja liiklusväljakuid nende olemasolul. Analüüsist selgus, et uurimuses osalenud liiklusväljakutega lasteaiaid ei ole kirjeldanud liiklusväljakul toimuvaid tegevusi spetsiifiliselt, kuid liikluskasvatus on olulisel kohal ning välja toodud ka nende lasteaedade õppekavades. Uuringus osalenud koolieelsed lasteasutused, kellel veel ei ole liiklusväljakut, on oma õppekavades põhjalikumalt kirjutanud liikluskasvatuse läbiviimisest kui stacionaarsete liiklusväljakutega lasteaiaid. Viiel koolieelsel asutusel üheksast on toodud õppekavades välja vanuseklasside lõikes liikluskasvatuse õpiväljundid (ühel statsionaarse, kahel teisaldatava liiklusväljakuga ja kahel liiklusväljakuta lasteaial).

Eririikide liiklusväljakuid võrreldes selgus, et Slovakkias ja Tšehhis on spetsiaalsed õppeprogrammid liiklusväljakutel läbiviidavate tegevuste kohta, Eestis neid ei ole. Seda on näha ka uurimustulemustes, et õppekavades ei olnud väljakute kasutamine lahti kirjutatud. Näiteks Tšehhis õppeprogramm näeb ette kursust liiklusväljakul, mis koosneb viiest tunnist teooriast ja viiest tunnist praktikast ning koolitust viivad läbi spetsialistid, kes on saanud vastava koolituse. Eestis saavad anda nõu Maanteeameti ennetustöö eksperdid liiklusväljakute loomisel ja valminud on õpefilmid liiklusväljakutel läbiviidavate tegevuste kohta.

KOKKUVÕTE

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks oli uurida sarnasusi ja erinevusi liiklusväljakutega ja liiklusväljakuteta lasteaedade liikluskasvatuse läbiviimisel. Uurimistöö metoodika valikud põhinesid eesmärgist lähtuvalt. Kasutasin kompleksset lähenemist ja kvalitatiivset uurimismeetodit, et saada mitmekesisemat infot erinevuste ja sarnasuste kohta liikluskasvatuse läbiviimisel. Eesmärgi saavutamiseks pildistasin kolme statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia väljakut, üheksas Tallinna lasteaias viisin läbi intervjuu viie koolieelikuga igast lasteaiaast ning samade koolieelikute õpetajatele koostasid internetipõhise küsimustikku. Lisaks tegin kokkuvõtliku analüüsi kõikide uurimuses osalenud lasteaedade õppekavadest ja võrdlesin lasteaedu Civitta 2015. a uuringu näitel.

Võrreldes erinevaid uurimuses kasutatud meetodite tulemusi omavahel, olen saanud järgnevad tulemused osalenud Tallinna lasteaedade näitel:

1. Nii liiklusväljakutega kui ka liiklusväljakuteta uuritavates lasteaedades oli liiklusteemade käsitus sarnane, kuid õppekavade põhjalikkuses oli erinevusi – viiel koolieelsel lasteasutusel üheksast on toodud õppekavades välja vanuseklasside lõikes liikluskasvatuse õpiväljundid (ühel statsionaarse, kahel teisaldatava liiklusväljakuga ja kahel liiklusväljakuta lasteaial). Õppekavades ei ole kirjeldatud liiklusväljakul läbiviidavaid tegevusi.
2. Liiklusväljakutega lasteaedades õpitakse nii siseruumides, liiklusväljakul kui ka reaalses liikluses. Liiklusväljakuteta lasteaedades õpitakse siseruumides, lasteaia õuealal kui ka reaalses liikluses.
3. Statsionaarse liiklusväljaku olemasolu toetab paremini lasteaias rattaga sõitmise võimaluse tagamist. Ühes liiklusväljakuta lasteaias ei ole lubatud sõita jalgrattaga lasteaia territooriumil ja kolmes teisaldatava liiklusväljakuga lasteaias võib sõita kevadeti. Samas kõikides statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades võib sõita õpetajate ja laste sõnul ning Civitta 2015 aasta uuringu põhjal jalgratastega nii sügisel kui ka kevadel ja suvel.
4. Liiklusväljakut pidasid oluliseks õppevahendiks kõik uurimuses osalenud üheksa õpetajat. Sama tulemus tuli välja ka Civitta 2015. aastal läbiviidud uuringust. Lastele meeldiks rohkem liikluslinnakus õppimine (mitmekesisem keskkond) ja paljud lapsed on

seal ka peredega või sõprade sünnipäevadel käinud. See ühtib õpetajate nägemusega, et liiklusväljak peaks olema mitmekesiste võimalustega.

5. Kaks statsionaarse liiklusväljakuga lasteaia õpetajat sooviksid juurde olemasolevatele liiklusväljakutele teisaldatavaid liiklusmärke ja valgusfoore. Kaks teisaldatava liiklusväljakuga lasteaia õpetajat sooviksid ka valgusfoori enda liiklusväljakule. Üks statsionaarse liiklusväljakuga ja üks teisaldatava liiklusväljakuga õpetaja ei kirjutanud, et neil oleks midagi juurde vaja olemasolevatele liiklusväljakutele.

6. Teisaldatavate liiklusväljakute elemente sooviksid nii õpetajad kui ka lapsed. Neli õpetajat eelistaksid teisaldatavaid liiklusväljakuid, kolm sooviksid, et oleks nii statsionaarne kui ka teisaldatav (kombineeritud liiklusväljaku tüüp) ja kaks õpetajat, et ainult statsionaarne liiklusväljak. Ideaalsel liiklusväljakul peaks nii õpetajate kui ka laste sõnul kindlasti olema liiklusmärgid, teekattemärgistus, lisaks ka näiteks valgusfoorid ja valgustus.

Uuringutulemusest lähtuvalt teen ettepaneku Maanteeameti projektikonkursi raames luua uut tüüpi liiklusväljakud, kus oleksid valgusfoorid, liiklusmärgid, teekattemärgistused (nooltega ja erivärvi), koonused, rajad nii jalgratturite õppe kui ja jalakäijate jaoks. Teisaldatavad õppevahendid võiksid olla igal lasteaial endal olemas, kuid statsionaarse liiklusväljaku saab teha mitme lasteaia peale (see oleks kombineeritud liiklusväljaku tüüp, sest oleks nii statsionaarne kui ka teisaldatav liiklusväljak). Sel juhul oleks lasteaedadel võimalus viia läbi liiklusteemat nii siseruumides kui ka väljas ning käia heas korras liiklusväljakul lisaks reaalsele liiklusele liiklemist harjutamas. Edaspidi võiks uurida põhjalikumalt Slovakkia ja Tšehhi liiklusväljakute õppeprogrammi, mille tulemusena saaks luua ka Eesti liiklusväljakutele nende riikide eeskujul sarnane õppeprogramm.

Edasises uurimissuunas soovitan lasteaiaõpetajatega kokku leppida aeg, millal nad teevad praktilist õpet liiklusväljakutel ning seda vaatlema minna. Sel juhul saab analüüsida koolieelikute praktilisi oskusi. Koolieelsetel lasteasutustel soovitan liiklusväljakul läbiviidavad tegevused asutuse õppekavades lahti kirjutada. Kirjeldatud peab olema nii jalakäijate kui ka jalgratturite õpiväljundid, et mõlemate rollidega seonduvate oskuste harjutamine oleks toetatud. Sel juhul on õpetajatel lihtsam organiseerida õppekavas välja toodud tegevusi erivanuses lastele ning tõenäoliselt oleks väljaku kasutegur selle tõttu suurem.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Autoleht. (2009). *Kümnes Eesti lasteaia valmisid liiklusõppeväljakud*. [2017, aprill 17]. <http://www.autoleht.ee/uudised?id=852>
- Besip. (2012). *About Besip*. [2017, veebruar 14]. <https://goo.gl/QZPy2m>
- Civitta. (2016). *Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring*. [2017, veebruar 15]. <https://goo.gl/Gpuijk>
- EduFeedr. (2013). *Haridustehnoloogia praktika*. [2017, aprill 17]. <https://goo.gl/YtZPxn>
- Eralasteaed Tiki-Triki. (2010). *Liiklusnädala 3. päev*. [2016, november 6]. http://tikitriki.blogspot.com/2010_11_01_archive.html
- Farář, M. (2016). *Besip Priorities in Traffic Education for 2016*. [PowerPoint slaidid]. [2017, veebruar 14].
- Hitsa. (2016). *HITSA koolitusel õpetatakse tõsiseid asju mängu kaudu*. [2017, märts 30]. <https://goo.gl/fqjxla>
- Kaldaru, H. (2012). *Liiklusalase uurimuse aruanne*. Tallinn, Eesti. [2016, oktoober 30].
- Keskinen, E. (2014). *Lapsed ja noored liikluses – arengulised eeldused ja liiklusohutus*. Helsingi, Soome. [2017, 26 jaanuar]. <https://goo.gl/yAQOFS>
- Kongi, A. (2008). *Seisa, vaata, kuula! Õpetajate leht nr 11*. [2017, aprill 20]. <https://goo.gl/4xy5p5>
- Kristensen, M-B. (2015). *10 Danish Cities Get Bicycle Playgrounds*. [2016, 25 oktoober]. <https://goo.gl/QLXAkY>
- Kulderknap, E. (2009). *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Kirjastus Studium. Autoriõigus: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 2008.
- Kulderknap, E. (2009). *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Kirjastus Studium. Autoriõigus: Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus, 2008.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Riigi Teataja I*. 23, 152.
- Laste liikluskasvatuse kord. (2011). *Riigi Teataja I*. 2011, 136.
- Liikluskasvatus. (s.a.). *Lasteaedadele*. [2017, märts 17]. <https://goo.gl/hzoW3n>
- Liikluskasvatus. (s.a.). *Mängud liikumisväljakul*. [2017, aprill 17]. <https://goo.gl/LYMyMv>
- Liiklusemängukeskus. (s.a.). *Liiklusemängukeskus*. [2016, november 6]. <https://goo.gl/DhQ1Jx>
- Liiklusseadus. (2011). *Riigi Teataja I*. 2010, 44, 261.

- Maanteeamet. (s.a). *Liiklusõnnetuste statistika*. [2017, märts 23].
<https://www.mnt.ee/et/ametist/statistika/liiklusonnetuste-statistika>
- Maanteeamet. (s.a.). *Liikumiskasvatuse õppeväljak koolieelikutele*. [2016, oktoober 25].
<http://janesselja.ee/fileadmin/pdf/liikumisvaljak.pdf>
- Maanteeamet. (2016a). *Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm aastateks 2003 – 2015 lõpparuanne*. [2017. märts 4] <https://goo.gl/mPK6iP>
- Maanteeamet. (2016b). *Liiklusohutusprogramm 2016-2025*. [2017, märts 4].
https://www.mnt.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/liiklusohutusprogramm_2016-2025_2.03_29.03.docx
- Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet. (2015). *Liiklussaasta 2014*. [2017, veebruar 23]. <https://www.politsei.ee/dotAsset/580435.pdf>
- Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet. (2017). *Liiklussaasta 2016*. [2017, märts 23].
https://www.mnt.ee/sites/default/files/news-related-files/liiklussaasta_kokkuvote.pdf
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2016a). *Liiklusohutusprogramm 2016-2025 seab eesmärgiks vähendada liikluses hukkumisi*. [2017, märts 5].
<https://goo.gl/ygvn22>
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2016b). *Kümneaastase liiklusohutusprogrammi tegevused on teinud liiklust turvalisemaks*. [2017, veebruar 24]. <https://goo.gl/AJxzyx>
- Palkovič, J. (2016). *Children`s Road Safety Education, Education of Children*. [PowerPoint slaidid]. [2017, veebruar 14]. <https://goo.gl/atS16j>
- Sellenberg, U. (2013). *Liikluskasvatus alushariduses*. [2016, oktoober 30].
<https://goo.gl/oH4HHG>
- Sepper, E., & Tilk, M. (2014). *Liiklusõpetus(est) Tallinna Kadaka lasteaias. Õpetajate Leht*. [2017, aprill 20]. <http://opleht.ee/2014/11/liiklusopetusest-tallinna-kadaka-lasteaias/>
- Shutterstock. (2015). *Children Learning the Rules of the Road Traffic Playground in Kolin Czech*. [2017, mai 13]. <https://www.shutterstock.com/image-photo/children-learning-rules-road-traffic-playground-296595257>
- Spišska Nova Ves. (s.a). *Children`s Traffic Playground*. [2017, mai 13].
<https://navstevnik.spiskanovaves.eu/en/what-to-do/for-children/childrens-traffic-playground/>
- Tallinna Asunduse Lasteaed. (2016). *Õppekava*. [2017, aprill 21]. <https://goo.gl/VEJiaL>
- Tallinna Endla Lasteaed. (2013). *Tallinna Endla Lasteaed arengukava 2014-2016*.

- [2017, aprill 21]. <https://goo.gl/MTkURe>
- Tallinna Kivila Lasteaed. (2016). *Tallinna Kivila Lasteaia tegevuskava 2016/2017 õppeaastal*. [2017, aprill 17]. <https://goo.gl/X24crJ>
- Tallinna Lasteaed Vikerkaar. (2014). *Tallinna Lasteaed Vikerkaar õppekava*. [2017, aprill 19]. <https://goo.gl/LQZ08p>
- Tallinna Männiku Lasteaed. (2013). *Männiku Lasteaia õppekava*. [2017, aprill 19]. <http://www.tallinn.ee/est/manniku-lasteaed/Oppekava-16>
- Tallinna Tuule Lasteaed. (2013). *Tallinna Tuule Lasteaed õppekava*. [2017, aprill, 21]. <http://www.tallinn.ee/tuule/oppekava-1-.pdf>
- Turu-uuringute AS. (2016). *Laste liiklusohutus*. [2017, veebruar 15]. <https://goo.gl/7TYh8d>

LISAD

**LISA 1. INTERVJU KÜSIMUSED JA VASTUSED TAANI ETTEVÕTTELT
„CYCLING EMBASSY OF DENMARK“**

Minu e-mail Cycling Embassy of Denmark`ile.

Teema: Diploma thesis about traffic playgrounds. Contact from Estonian Road Administration

Kiri:

Hello!

My name is Liis Sepp. I am studying traffic safety and my diploma thesis topic is about children`s (especially 6-7 years old) traffic playgrounds. I got your contact from Kai Kuuspalu, from Estonian Road Administration because you or probably one of your colleagues Jakob Schiøtt Stenbæk Madsen did a presentation on „It begins with the Children“ and he showed a picture of a bicycle playground.

I would like to know more about this playground – how old are the children using it? Are these in kindergartens as well? And maybe you can add some further information about where this idea came from?

Do you have more pictures about it? I really hope I am sending this e-mail to the right person or maybe You can forward this letter to someone who knows Mr. Madsen.

Hope You answer me as soon as possible! Have a good day!

Liis Sepp

Tallinn University Student

Vastus:

Dear Liis,

Thank you so much for your enquiry. Jakob unfortunately doesn't work here anymore. But I think I can help you.

The idea for the bicycle playgrounds is to teach both children and adult to become better cyclists and to be more safe on the roads. Therefore there isn't a specific age limit for the use of the playgrounds, it is both children from kindergartens, schools etc., who use these bicycle playgrounds.

You can see in this video, that kids of all ages use the playgrounds:
<https://www.youtube.com/watch?v=51jY5hZ0cnk>

The idea is to make small obstacles and challenges on the ground, so that the users challenge their balance and get to learn their bicycles even better.

Here are some articles on the matter, that you maybe can use as inspiration

<http://www.cycling-embassy.dk/2015/01/30/10-danish-cities-get-bicycle-playgrounds/>

<http://www.cycling-embassy.dk/2011/12/20/mom-can-we-go-to-the-bicycle-playground-today/>

By getting kids on their bikes from an early age, teaching them about cycling, challenging them on their balance and ability to ride a bike, the chances of them riding a bike when they grow older and become adults is higher.

And getting more people on their bikes is both good for their own health and well-being, but it is also good for the society as a whole, if you look at the overall health, environment etc.

I hope this was helpful. Please do not hesitate to contact us again, if you have any further questions.

I wish you a nice day.

Best regards

Kathrine Cramer

Political Intern

LISA 2. UURINGUS OSALENUD KOOLIEELSE LASTEASUTUSED

Statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaiad:

Tallinna Kadaka Lasteaed

Tallinna Vikerkaare Lasteaed

Tallinna Kivila Lasteaed

Teisaldatavate liiklusväljakutega lasteaiad:

Tallinna Männiku Lasteaed

Tallinna Meelespea Lasteaed

Tallinna Paekaare Lasteaed

Lasteaiad, kus ei ole liiklusväljakut:

Tallinna Tuule Lasteaed

Tallinna Asunduse Lasteaed

Tallinna Endla Lasteaed

**LISA 3. INTERVJU KÜSIMUSED KOOLIEELIKUTELE, KELLEL ON OMA
LASTEAIA TERRITOORIUMIL STATIONAARNE VÕI TEISALDATAV
LIIKLUSVÄLJAK**

1. Kas sul on lasteaias olemas liiklusväljak?
  2. Kuidas sa oled sellel liiklusväljakul liiklust õppinud?
  3. Missugune tegevus/mäng sulle liiklusväljakul on kõige rohkem meeldinud?
  4. Kas õpetaja on teiega liiklusväljakul läbi viinud harjutusi või liiklusemänge ainult jalakäijana või olete ka jalgrattaga teinud harjutusi ja mänge? Milliseid mänge?
  5. Kas sinu lasteaia hoovis/alal on lubatud sõita jalgrattaga või tõukerattaga?
  6. Mis moodi sulle meeldiks liiklust õppida?
  7. Mis peaks olema sinu arvates lasteaia hoovis ja liiklusväljakul, et saaks hästi liiklust õppida?
  8. Kas olete kuskil liiklusväljakul või liikluslinnakus käinud? Kellega?
- .

LISA 4. INTERVJU KÜSIMUSED KOOLIEELIKUTELE, KELLEL EI OLE OMA LASTEAIA TERRITOORIUMIL LIIKLUSVÄLJAKUT

1. Kas sul on lasteaias olemas liiklusväljak?
2. Kui ei, siis kuidas sina liiklust tundma õpid lasteaias? Mis tegevusi teete, mis mängu mängite?
3. Missugune liiklusmäng või -tegevus sulle kõige rohkem meeldib?
4. Kas sinu lasteaia hoovis/alal on lubatud sõita jalgrattaga/tõukerattaga?
5. Mis moodi sulle meeldiks liiklust õppida?
6. Mis peaks olema sinu arvates lasteaia hoovis ja liiklusõppeväljakul, et saaks hästi liiklust õppida?
7. Kas olete kuskil liiklusväljakul või liikluslinnakus käinud? Kellega?

LISA 5. ÕPETAJATE INTERNETIPÕHINE KÜSITLUS

Tere!

Olen Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilane ja see küsitlus on osa minu uuringust, millest valmib lõputöö teemal "Koolieelsete lasteasutuse liiklusväljakute olemasolu ja nende kasutatavus".

Aitäh, et olete nõus osalema õpetajate küsitlusuuringus, mille peamiseks eesmärgiks on teada saada liiklusväljaku kui õppevahendi vajalikkusest. Lisaks soovin teada saada, missuguseid õppematerjale kasutate liikluskasvatuse läbiviimisel ning kuidas käsitlevad liiklusteemat lasteaiad, kellel ei ole oma lasteaias liiklusväljaku kasutamise võimalust. Vastuseid hilisemas töötlemises koondan lasteaedade lõikes, see tähendab võite kindlasti vastata ka rühma peale näiteks kahekesi/kolmekesi koos.

Kaks viimast küsimust ei ole märgitud kohustuslikuks, kuid loodan väga lugeda Teiepoolseid ettepanekuid ja mõtteid.

Koondatud tulemused ja ettepanekud edastan Maanteeameti ennetustöö osakonda, et nad saaksid Teie ettepanekute ja uurimistulemuste põhjal rohkem teavet liiklusväljakute vajalikkuse ja seal läbiviidavate tegevuste kohta.

Küsitlusele vastamine võtab aega umbes 15 minutit.

Liis Sepp

lsepp101@gmail.com

5683 8533

1. Lasteaia nimi
2. Milliseid teemasid käsitlete liikluskasvatases sügisel?
3. Milliseid teemasid käsitlete liikluskasvatases talvel?
4. Milliseid teemasid käsitlete liikluskasvatases kevadel?
5. Milliseid teemasid käsitlete liikluskasvatases suvel?
6. Palun nimetage kolm liikluskasvatusega seonduvat teemat ja tegevust, mis Teil oli kavandatud käesoleva sügise septembri või oktoobri nädalakavades.
7. Nimetage palun Teie poolt enim kasutatud õppevahendid liikluskasvatases.
8. Milline on Teie arvamus liiklusväljaku kui õppevahendi vajalikkusest õppetöös?

Oodatud on kõikide vastused, ka nende, kellel töö juures liiklusväljaku kasutamise võimalust veel ei ole.

9. Kas eelistaksite statsionaarset liiklusväljakut teisaldatavale? Palun põhjendage.

*Statsionaarne liiklusväljak on püsivalt asfaldi peale maha joonistatud valgetes või värvilistes toonides rada, kus võivad peal olla ka näiteks liiklusmärgid, suunavad nooled ja muu selline.

*Teisaldatava liiklusväljaku puhul on lasteaias olemas erinevad vahendid liikluskasvatuse õpetamiseks, kuid need ei ole statsionaarselt paigal/õues, vaid neid saab üles seada olukorrale vastavalt, kas õues või siseruumides. Vahenditeks võivad olla näiteks erinevad liiklusmärgid, liiklusvanker, valgusfoorid ja palju muud.

10. Missugune võiks olla ideaalne liiklusväljak?

11. Kui Teil on statsionaarne või teisaldatav liiklusväljak, andke palun teada, kas midagi võiks seal veel olla, mida Teie lasteaial hetkel ei ole?

12. Teie ettepanekud ja mõtted liiklusväljakute osas.

LISA 6. NÄITED ERINEVATEST LIIKLUSVÄLJAKUTEST

Foto 2. Liiklusväljak Õismäel

Foto 3. Liiklusväljak lasteaia toas (Eralasteaed Tiki-triki, 2010)

Foto 4. Laste liiklusmängukeskus (Liiklusmängukeskus)

LISA 7. TABEL, KUHU PANIN KIRJA LASTE ÕELDUD VASTUSED

Lõkkuväjak on väike laste õpetamiseks, kus saad harjutada, kuidas paremini liikuses hakkama saada. See on hea võimalus lastel peale mahtu joppistatud valgetes või värvilistes toodes rulla, kus võivad peal olla ka näiteks liikumängid, suunavad nooled, valgusloendid.					
Lasteaia nimi:					
1.	Kas sul on lasteaia olemas liikuvväjak?				
2.	Kuidas sa oled sellel liikuvväjakul liikust õppinud?				
3.	Misugune tegevus/mäng sulle liikuvväjakul on kõige rohkem meeldinud?				
4.	Kas õpetaja on sinuga liikuvväjakul lihtsalt viinud harjutusi või liikumänge ainult jätkajana või oled ka jalgrattaga teinud harjutusi ja mänge? Milliseid mänge?				
5.	Kas sinu lasteaia hoovis/aial on lubatud sõita jalgrattaga või tšakerattaga?				
6.	Mis moodi sulle meeldiks liikust õppida?				
7.	Mis peaks olema sinu arvates lasteaia hoovis ja liikuvväjakul, et saaks hästi liikust õppida?				
8.	Kas oled kaski liikuvväjakul või liikustinnakus veel käinud? Kellega?				

Foto 5. Tabel, kuhu panin kirja laste õeldud vastused

LISA 8. STATIONAARSETE LIIKLUSVÄLJAKUTE PILDID

Foto 6. Statsionaarne liiklusväljak lasteaias 1.

Foto 7. Statsionaarne liiklusväljak lasteaias 2.

Foto 8. Statsionaarne liiklusväljak lasteaias 3.

LISA 9. LASTEAIAÕPETAJA VASTUSED LIIKLUSKASVATUSTEEMADE KÄSITLEMISE KOHTA ERINEVATEL AASTAAEGADEL

Tabel 1. Liikluskasvatuse läbiviimise teemad erinevatel aastaegadel statsionaarsete liiklusväljakutega lasteaedades

Aastaaeg	Lasteaed 1	Lasteaed 2	Lasteaed 3
SÜGIS	Sõidutee ohutu ületamine, parem-vasak, ohutu sõit jalgrattaga, helkuri vajalikkus, käitumine ühistranspordis	Rattaga liiklemise reeglid ja jalakäijana liiklemise reeglid	Liiklemine linnas (võrdlus maapiirkonnaga), õuealal ja ka lasteaia siseruumides. Tee ja ristmiku ületamine, liiklusmärgid. Teekond kodu-lasteaed. Sõiduvahendid, turvavöö. Helkur ja riietus pimedal ajal. Ühistransport, õppekäigud.
TALV	Tee ületamine kelguga, ohutud kohad kelgutamisel, ohutu sõidutee ületamine, helkuri vajalikkus	Ohutus (libedus, pimedus, helkurid)	Ilmastikutingimused ja ohud liikluses (lumi, jää, jääpurikad katuse räästal, ka liiklemine nt. kelgumäel)
KEVAD	Ohutu jalgrattasõit, ohutu sõidutee ületamine, vasak- parem, käitumine ühistranspordis	Rattaga liiklemise reeglid ja jalakäijana liiklemise reeglid, liiklusmärgid	Jalgratta, rulluislude jt. vahendite liiklemise nõuded ja kaitsevahendid
SUVI	Räägime kõike üle	Rattaga liiklemise reeglid ja jalakäijana liiklemise reeglid	Eks siis rohkem kordamine

Tabel 2. Liikluskasvatuse läbiviimise teemad erinevatel aastaegadel teiseldatavate liiklusväljakutega lasteaedades

Aastaeg	Lasteaed 4	Lasteaed 5	Lasteaed 6
SÜGIS	Ohutu tee kodust lasteaeda ja tagasi, liiklusmärgid, helkuri kandmine, sõidutee ja selle ületamine	Ära ületa teed bussi varjust, helkur, turvavöö	Sõidutee ületamine reguleeritud ja reguleerimata ülekäigud. Helkurite ja vestide vajalikkus.
TALV	Ohutu tee kodust lasteaeda ja tagasi, helkuri kandmine, sõidutee/ristmik ja selle ületamine	Libe tee, lumehanged piiratud nähtavus,foorituled	Ohutu liiklemine libedal teel. Ohutud paigad kelgutamiseks ja suusatamiseks.
KEVAD	Ristmiku ületamine, kiivri kandmine rattaga sõites	eri transport, lase rong läbi,ohutus, kiiverkevadised liikumisvahendid,ohutus,kaotad minuti-võidad elu	Kiivri jt. ohutusvahendite kasutamise vajalikkus rattaga jt. spordivahenditega sõitmisel. Viisakas käitumine tänaval.
SUVI	Ohutus õuealal, kiivri kandmine rattaga sõites	ratturi turvavarustus, kus tohib rattaga sõita, liiklusreeglite kordamine,tee ületamisel ole ettevaatlik	Kordame õpitud. Rakendame praktikas.

Tabel 3. Liikluskasvatuse läbiviimise teemad lasteaedades, kellel ei ole liiklusväljakut, erinevatel aastaegadel

Aastaeg	Lasteaed 7	Lasteaed 8	Lasteaed 9
Sügis	Kuidas liigelda tänaval, liikluseeskirjad, helkuri vajalikkus	helkuri kasutamine (helkurvesti kandmise olulisus), tee ületamine, jalgrattapäev..kiivri kandmise olulisus	Helkur, valgusfoor, tee ületamine, käitumine sõiduvahendites
Talv	Liikluseeskirjad, praktiline tegevus tänaval, valgusfoor	libedus ja autode pidurdamine	Libedus, pime aeg
Kevad	Liiklusmärgid ja liikluseeskirjad	reeglid jalgrattaga sõitmisel, sõiduteel ei mängita, tee ületamise ohutus	Tee ületamine, jalgrattasõit
Suvi	liikluseeskirjade kordamine kogu aasta läbi	linnast väljas liiklemise reeglid jalakäijatel	Jalgrattaga tänaval